

HVA FORMER NEDRE GLOMMA I FREMTIDEN?

Utarbeidet for Regionrådet for Nedre Glomma

Dokumentdetaljer

Econ-rapport nr.	R-2010-043
Prosjektnr.	5z090166
ISBN	978-82-8232-131-0
ISSN	0803-5113
Interne koder	RAR/PDS/MBJ/TKJ/mbh, JHO
Dato for ferdigstilling	14. mai 2010
Tilgjengelighet	Offentlig

Kontakt detaljer

Oslo

Econ Pöyry
Pöyry Management Consulting
(Norway) AS
Postboks 5
0051 Oslo

Besøksadresse:
Biskop Gunnerus' gt 14A
0185 Oslo

Telefon: 45 40 50 00
Telefaks: 22 42 00 40
e-post: oslo.econ@poyry.com

Web: <http://www.econ.no>

Org.nr: 960 416 090

Stavanger

Econ Pöyry
Pöyry Management Consulting
(Norway) AS
Kirkegaten 3
4006 Stavanger

Telefon: 45 40 50 00
Telefaks: 51 89 09 55
e-post: stavanger.econ@poyry.com

INNHold

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER	1
1 BAKGRUNN – HVA VET VI OM NEDRE GLOMMA?	5
1.1 Tre kommuner, to byer, ett fungerende arbeidsmarked	5
1.2 Region i vekst	5
1.3 Næringsliv preget av industri, men vekst innen tjenester	7
2 HVILKE DRIVKREFTER PÅVIRKER UTVIKLINGEN I NEDRE GLOMMA?	11
2.1 Globalisering	11
2.2 Migrasjon	12
2.3 Det digitaliseres og duppedittifiseres	13
2.4 Vi får mer penger og større krav	14
2.5 Individualisering	14
2.6 Vi blir eldre	15
2.7 Norge sentraliseres	17
2.8 Voksende bekymring for globale miljøendringer	18
3 ANDRE TRENDER	21
3.1 Avgjørende usikkerheter: hvorfor scenariene ble som de ble	21
4 SCENARIO 1: LINK TIL VERDEN	25
4.1 Nedre Glomma på aksene Oslo-Göteborg-København	25
4.1.1 Praktisk, energieffektivt og arkitektonisk utbygging i Sarpsborg	26
4.1.2 Link til LINK i Fredrikstad	27
4.1.3 Miljøbevissthet og nærturisme	27
4.2 Veien til 2030	28
4.2.1 Klimaavtale og fokus på klima presser frem hurtigtogsatsing i Europa	28
4.2.2 Arbeidslivet blir mer individualisert og porteføljeorientert	28
4.2.3 Hurtigtogstasjon i Sarpsborg gjør at byen blir en del av aksene Oslo-Göteborg-København	29
4.3 Ubehag:	29
5 SCENARIO 2: HJEM KJÆRE HJEM	31
5.1 Nedre Glomma en del av Stor-Oslo	31
5.1.1 Hjem og familie gir status	32
5.1.2 Barnefamilier i Nedre Glomma	32
5.1.3 Verden oppleves som urolig og farlig	33
5.1.4 Klimaflyktninger på Alivene	33
5.2 Veien til 2030	34
5.2.1 En urolig verden som ikke klarer å bli enig om en klimaavtale.	34

5.2.2	Norge henter fortsatt inn oljeinntekter	34
5.2.3	Det investeres i infrastruktur og kommuneleddet styrkes	34
5.2.4	Nordmenn flytter til Østlandet, men ikke nødvendigvis Oslo	35
5.2.5	Nedre Glomma har satset på boligområder for familier	35
5.3	Ubehag:	36
6	SCENARIO 3: FRITID FOR ALLE	37
6.1	Båtfolkets Nedre Glomma	37
6.1.1	Tidspress i fritidssamfunnet	37
6.1.2	Tjenestebasert næringsliv i et postindustrielt samfunn	38
6.1.3	Båtentusiaster i Fredrikstad og musikkhipstere i Sarpsborg	38
6.1.4	Eldrekollektiv ved kysten	39
6.1.5	Øst-Europeiske enklaver	40
6.1.6	Sterkt samarbeid og lokal patriotisme	40
6.2	Veien til 2030	40
6.2.1	Ingen klimaavtale, men økonomisk vekst i sør	40
6.2.2	Økt innvandring til Europa gjør eldrebølgen mindre voldsom	41
6.2.3	Norge er et fortsatt rikt land og velstanden brukes i stor grad til å dyrke fritidsinteresser	41
6.2.4	Kommunene er i hovedsak reaktive til endringene	41
6.3	Ubehag:	42
7	SCENARIO 4: FØLING I FREDRIKSTAD,	43
7.1	Et grønt og alternativt Nedre Glomma	44
7.1.1	Hagedyrkning i kreative og alternative miljøer	44
7.1.2	Små energieffektive hus	44
7.1.3	Film og animasjon i Fredrikstad	45
7.1.4	Stagnasjon i Sarpsborg	45
7.1.5	Lille Sør-Asia på Kalnes	46
7.1.6	Turisme og pensjonister langs kysten	46
7.2	Veien til 2030	47
7.2.1	En klimaavtale fører til miljøavgifter på CO ₂ -utslipp	47
7.2.2	Fredrikstad og Hvaler utnytter et ruralt ideal	47
7.2.3	Ustabilitet i finansverden fører til endrede sosiokulturelle verdier	48
7.3	Ubehag:	49
8	SCENARIENE PÅ TVERS	51
8.1	Transport og bosetning	51
8.2	Politikk og næringsliv	52
8.3	Scenarienes Status	54

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER

Resymé

Nedre Glomma består av kommunene Hvaler, Fredrikstad og Sarpsborg. Regionen fungerer i realiteten som ett storbyområde og arbeidsmarked, men har to bysentra. Regionens næringsliv er preget av sterke industritradisjoner, men har sterk vekst i tjenester. I likhet med resten av Oslofjordområdet er regionen i vekst. Utdanningsnivået i Nedre Glomma er relativt lavt. Rapporten viser fire scenarier hvor regionen utvikler seg på svært ulike måter frem mot 2030. Utviklingen er delvis et resultat av utviklingstrekk og geopolitiske beslutninger, men også lokale politiske beslutninger og sosiokulturelle trender. Lokaliseringspreferanser og utslippskostnader er valgt som to viktige usikkerheter som kan forme Nedre Glommas fremtid. Vil en klimaavtale bli vedtatt, slik at kostnadene for klimautslipp blir vesentlig høyere? Vil folk prioritere tid eller areal når de velger seg et bosted? Basert på disse usikkerhetene utvikler vi fire scenarier: **LINK til verden** hvor høyhastighetstog med stoppested i regionen får stor påvirkning, **Fritid for alle** hvor befolkningen prioriterer fritiden og Nedre Glomma tiltrekker seg folk som ønsker å dyrke sjø- og båtlivet, **Hjem kjære hjem** hvor vei- og togsatsing gjør at regionen blir knyttet sterkere opp mot Oslo og fungerer som en forstad til hovedstaden, og **Føling i Fredrikstad** hvor politiske valg bidrar at regionen blir attraktiv for mennesker som søker en livsstil som eksplisitt kombinerer urbane og grønn verdier.

Bakgrunn

Regionrådet for Nedre Glomma har vedtatt at det skal utarbeides scenarier for byutviklingen i området – to byer – ett fungerende storbyområde. Scenariene er ment å gi innspill til pågående og kommende planprosesser i regionene, teste strategier og være en kunnskapsbyggende prosess for deltakere på administrativt og politisk nivå. Scenariemetoden er valgt for å gi deltakerne økt forståelse og erkjennelse av hvordan ulike veivalg kan gi forskjellige utviklingsbaner for regionen. Gjennom en deltakerbasert prosess med politikere, kommunal administrasjon og andre ressurspersoner ble det gjennom prosessen utviklet fire scenarier. Econ Pöyry har vært fasilitator for prosessen og ansvarlig for scenariemetodikken.

Oppgave

Oppgaven besto i å fasilitere og å dokumentere tre større, regionale samlinger, med bred deltakelse fra kommunale politikere, kommunal administrasjon og ressurspersoner fra samfunns- og næringsliv. Gjennom dialog og et bredt tilfang av kunnskap og erfaring fant man fram til felles oppfatninger om framtidige utfordringer, strategiske veivalg og prioriteringer.

Konklusjoner

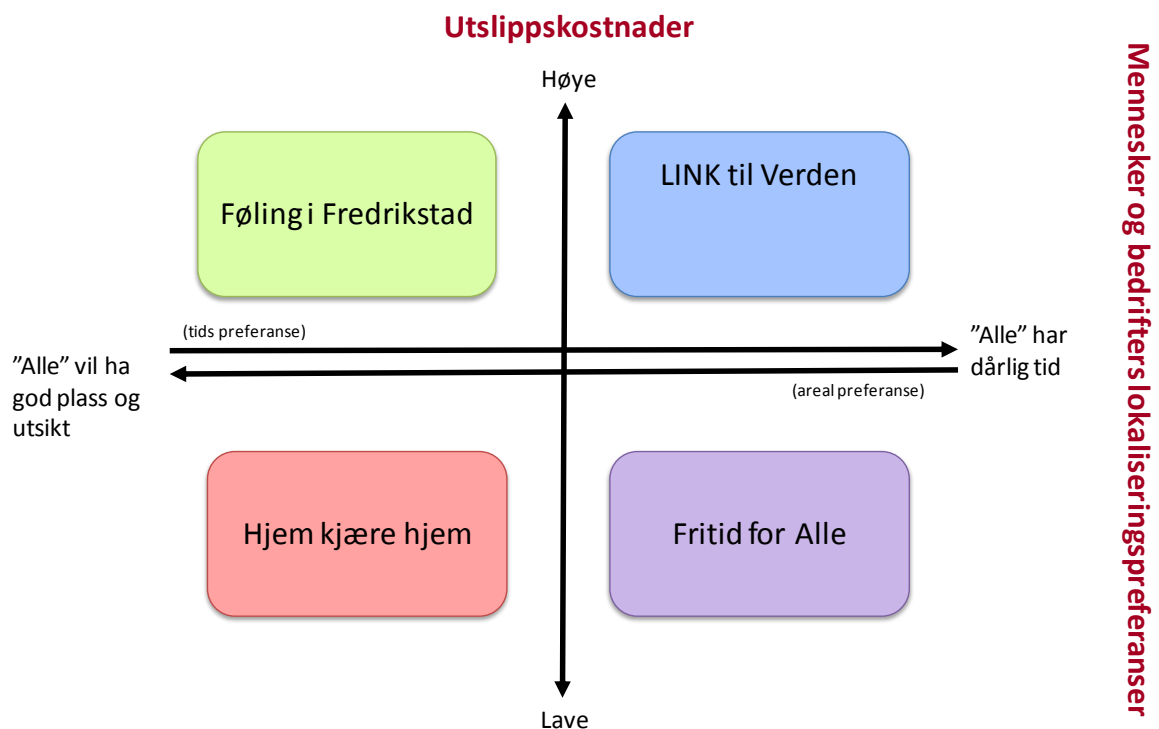
I scenariearbeidet har vi konsentrert oss om usikkerheter som er grunnleggende viktige for utvikling i Nedre Glomma og som er genuint usikre, dvs. usikre i den forstand at de har flere mulige utfall som alle er om lag like sikre eller usikre. I forhold til FoU- og innovasjonssatsing og -strategier i Nedre Glomma, pekte deltakerne i scenarieprosessen på to endringsfaktorer som både er usikre og viktige. Disse usikre faktorene danner grunnlaget for scenariebyggingen:

- Lokaliseringspreferanser: På den ene siden kan man tenke seg en framtid hvor innbyggerne opplever en knapphet på tid og prioriterer tidshensyn når de velger bosted og boformer. På den andre siden kan man tenke seg en framtid hvor plass og gode arealer er prioriterte goder.

- **Utslippskostnader:** På den ene siden kan man tenke seg at de klimaendringer som pågår oppleves som så truende at verdens viktigste land blir enige om virkningsfulle tiltak for å få ned klimaendrende utslipp og velger virkemidler som medfører høye utslippskostnader. På den andre siden kan man tenke seg at det ikke blir mulig å oppnå enighet om globale tiltak mot klimaendringer. I stedet vil de ulike landene tilpasse seg endringene på ulike måte og kostnadene ved utslipp forblir noenlunde lik dagens kostnader.

Når vi krysser de to usikre faktorene vi har valgt ut, får vi et utfallsrom over utvikling i Nedre Glomma. I løpet av andre samling bidro deltagerne med innspill til hvert av disse fire utfallsrommene og Econ Pöyry videreutviklet de fire scenariene. Scenariene belyser hvordan viktige aktører kan tenkes å agere i hvert av de tenkte tilfellene, og hvilke hendelser det kan føre til. De fire kombinasjonene er vist i figuren nedenfor.

Figur A Scenarietkrysset

Alle scenariene viser mulige fremtider for Nedre Glomma. Det er ikke de mest sannsynlige eller ønskelige fremtidene, men skal hjelpe oss å forstå mulige konsekvenser av veivalg i dag. I scenarietfortellingene har vi fokusert på det som er spesielt med de ulike scenariene og hva som har endret seg. Mye vil likevel være slik det er i dag i alle fire scenariene uten at vi har beskrevet det i detalj, dette gjelder både befolkning, arbeidsplasser og fritid.

Det første scenariet – *LINK til verden* – er en fortelling om en fremtid hvor fokus på miljø og en miljøavtale gjør at Europa går sammen om et høyhastighetstognettverk, LINK. Sarpsborg får en stasjon på dette tognettverket og gjennomgår store forandringer. Byen tiltrekker seg unge karrierebevisste mennesker og kunnskapsbedrifter som ønsker å være nær togforbindelsen. Drivkraften er behovet for å kunne delta i et europeisk nettverksbasert arbeidsliv på en enkelt måte.

I det andre scenariet – *Fritid for alle* – er innbyggerne i Norge svært opptatte av å realisere seg selv gjennom sine fritidsaktiviteter (hobbyer). Nedre Glomma tiltrekker seg i stor grad folk med sterk interesse for båt og sjøliv, og mange av disse er pensjonister. Verden er preget av internasjonal arbeidsdeling og økonomisk vekst, noe som særlig skyldes

økonomisk fremgang i BRIK-landene.¹ Fortsatt oljeutvinning gjør at Norge er et rikt land som også tjener på å tiltrekke seg arbeidsinnvandrere fra resten av Europa.

I det tredje scenariet – *Hjem kjære hjem* – er Nedre Glomma knyttet sterkt opp mot Oslo gjennom en storstilt satsing på vei og jernbane på Østlandet. Regionen er preget av å være en forstad til hovedstaden. Opphevelse av jordvernreguleringer gjør at regionen tiltrekker seg familier som ønsker seg store eneboliger. Dette er et samfunn hvor folk er opptatte av hjem, familie og interiør. De tre kommunene er slått sammen til Nedre Glomma kommune.

I det fjerde scenariet – *Føling i Fredrikstad* – gjør Fredrikstad og Hvaler felles tilretteleggende reguleringsendringer som gjør at regionen tiltrekker seg familier med som er opptatt av å kombinere urbane kvaliteter med muligheter for utfoldelse på egen eiendom. Egendyrking av frukt og grønt er populært. Film, kultur og design er sterke næringer i regionen, men disse fører ikke til mye verdiskaping. Det meste av verdiskapingen kommer fra de gjenværende delene av industrien og kloke hoder fra det norsk-asiatiske miljøet i regionen.

Scenariene på tvers

I Figur B har vi oppsummert hvordan bosetningen, verdiskapingen, bruk av teknologi og kommunalt samarbeid utvikler seg ulikt i de ulike scenariene i et edderkoppspinn.

I *Fritid for alle* har regionene et høyt aldersgjennomsnitt, men også høy verdiskaping i regionen, befolkningen er ressurssterk og sysselsatt i regionen. Det er lite kollektiv transport og pendling, men en del nye løsninger på energi og teknologi.

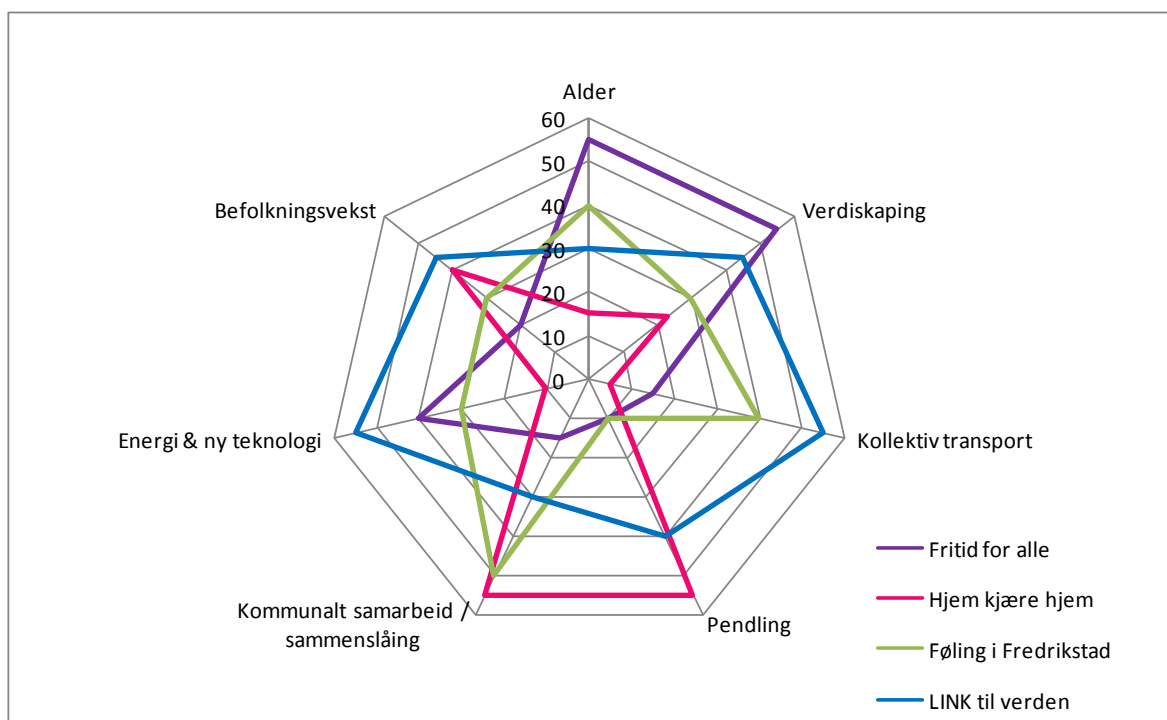
LINK til verden har både sterk befolkningsvekst og høy grad av pendling. Fokus på energi og ny teknologi og kollektivtransportløsninger gjør at regionen gjennomgår store infrastrukturendringer. Sarpsborg tiltrekker seg ulike typer kunnskapsnæringer bl.a. som følge av stor nasjonal oppmerksomhet knyttet til den nye lyntogstasjonen og annen innovativ arkitektur.

Føling i Fredrikstad har liten grad av pendling, men en god del kollektivtransportløsninger. Fredrikstad og Hvaler slår seg sammen og regionen har relativ høy gjennomsnittsalder og lite verdiskaping.

I *Hjem kjære hjem* tiltrekker regionen seg mange barnefamilier og har lav gjennomsnittsalder, men høy grad av pendling til Oslo, noe som fører til ganske svak verdiskaping i regionen. Alle tre kommunene slår seg sammen og regionen har høy befolkningsvekst.

¹ BRIK er en fellesbetegnelse på Brasil, Russland, India og Kina som alle har opplevd sterk økonomisk vekst de siste 10 årene.

Figur B Edderkoppspinn over de fire scenariene

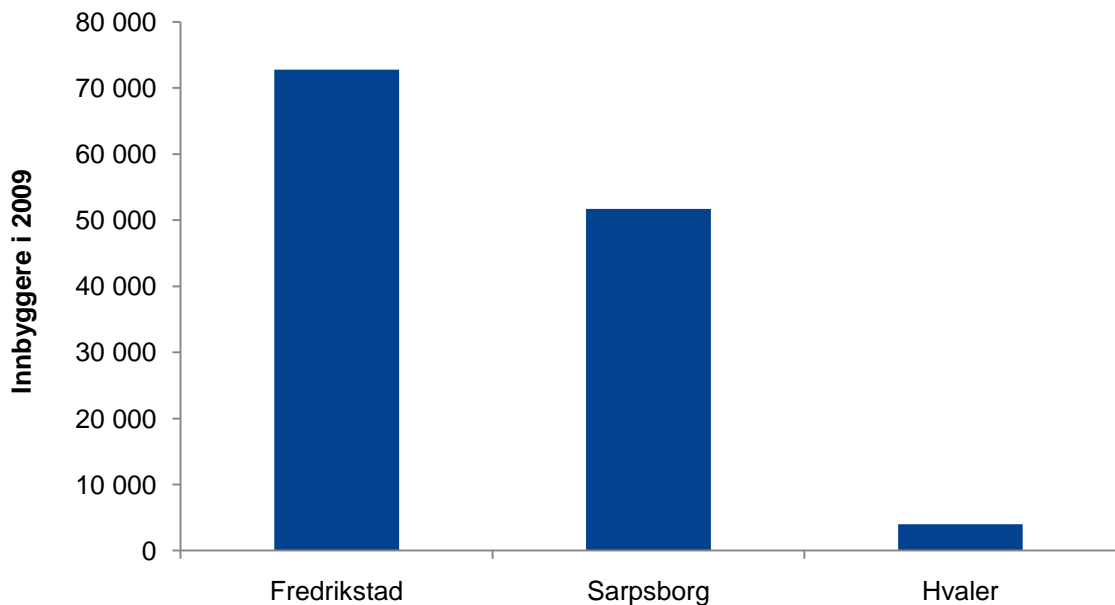
1 BAKGRUNN – HVA VET VI OM NEDRE GLOMMA?

1.1 TRE KOMMUNER, TO BYER, ETT FUNGERENDE ARBEIDSMARKED

Nedre Glomma består av Hvaler, Fredrikstad og Sarpsborg. Selv om regionen består av tre kommuner og to byer med egne identiteter, fungerer regionen som ett arbeidsmarked. Regionen fungerer også som ett område når det gjelder næringsliv, pendling, og bruk av urbane fasiliteter som restauranter, butikker og kulturelle aktiviteter. Kommunene er gjensidig avhengig av hverandre, men har tre ulike kommunale administrasjoner.

De ulike kommunene utfyller hverandre på mange måter. Fredrikstad er størst i innbyggertall, har mest handel, opplevelser og urbant preg. Sarpsborg tilbyr også de fleste typiske byaktiviteter, men er relativt mer preget av store industrivirksomheter og gode boområder. De to byene har i stor grad vokst i hverandre. Hvaler har langt færre innbyggere og de fastboende pendler i stor grad til arbeidsplasser i nabokommunene. Alle tre kommunene er vertskap for mange ferierende, som bruker de gode hytte- og friluftsområdene. Spesielt Hvaler er preget av dette.

Figur 1.1 Antall innbyggere i Fredrikstad, Sarpsborg og Hvaler i 2009

Kilde: SSB

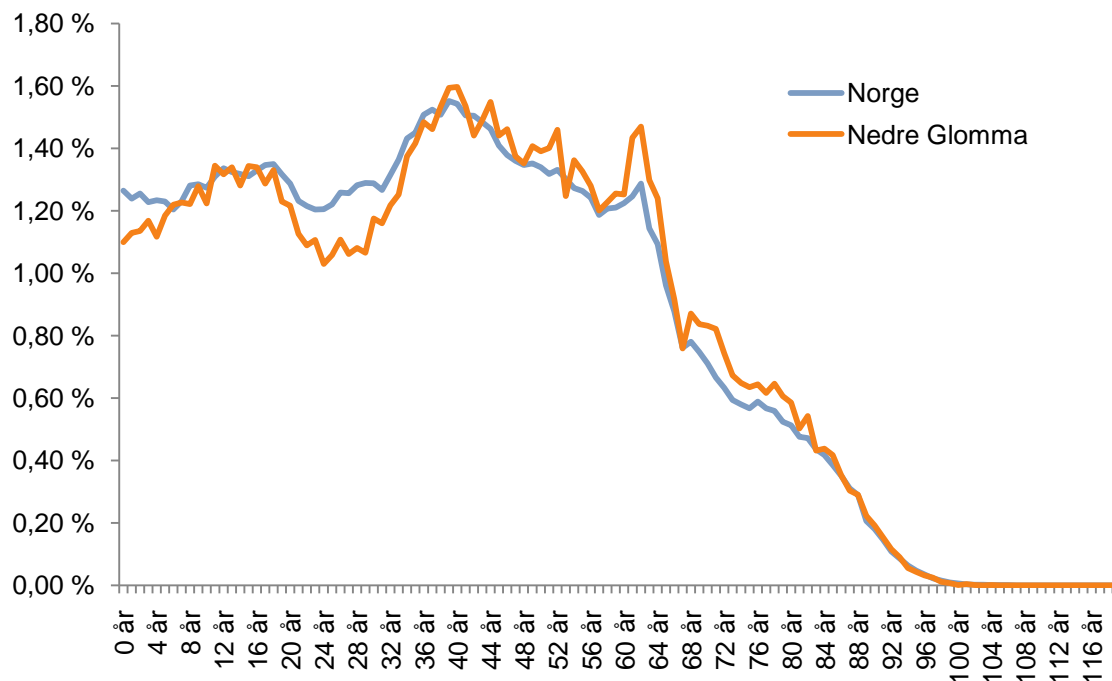
1.2 REGION I VEKST

I likhet med resten av Oslofjordregionen er Nedre Glomma en region med vekst i befolkning og næringsliv. Statistisk sentralbyrå venter likevel en noe svakere befolkningsvekst i årene framover i Nedre Glomma enn i landet som helhet og i Østfold. Totalt har Nedre Glomma vokst fra 120 702 innbyggere i år 2000 til 128 481 innbyggere i 2009. Regionen forventes å vokse ytterligere til 142 476 innbyggere i 2020, og 155 387 innbyggere i 2030.

Nedre Glomma har en litt større andel eldre enn resten av landet, jf. Figur 1.2. Trolig som følge av at regionen er uten universitet eller større høyskoler er andelen innbyggere i alderen 19-35 år lavere enn i Norge som helhet. Regionens alderssammensetning bærer preg av at det er et sted man flytter tilbake til når man får barn, kanskje ut fra et ønske om

hus med hage. Andelen innbyggere i alderen 35-60 år er uansett noe større enn for resten av landet.

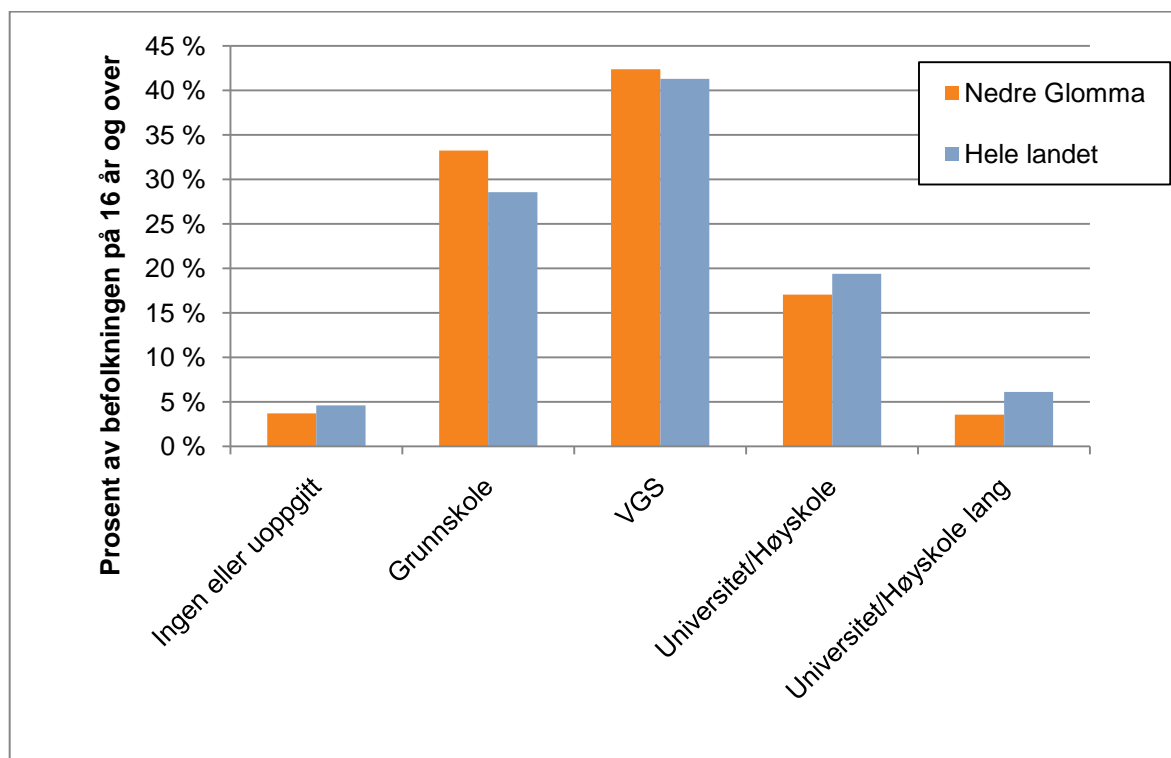
Figur 1.2 Alders sammensetning i Nedre Glomma sammenlignet med Norge 2009

Kilde: SSB

Utdanningsnivået i regionen er noe lavere enn i landet som helhet, jf. Figur 1.3. Innbyggernes utdanningsnivå reflekterer også at Nedre Glomma er en region hvor næringslivet historisk har vært preget av industri og andre næringer med lite krav til lang formell utdanning.

Figur 1.3 Andel av befolkningen fordelt ut fra lengde på avsluttet utdanning. Nedre Glomma og landet som helhet 2008

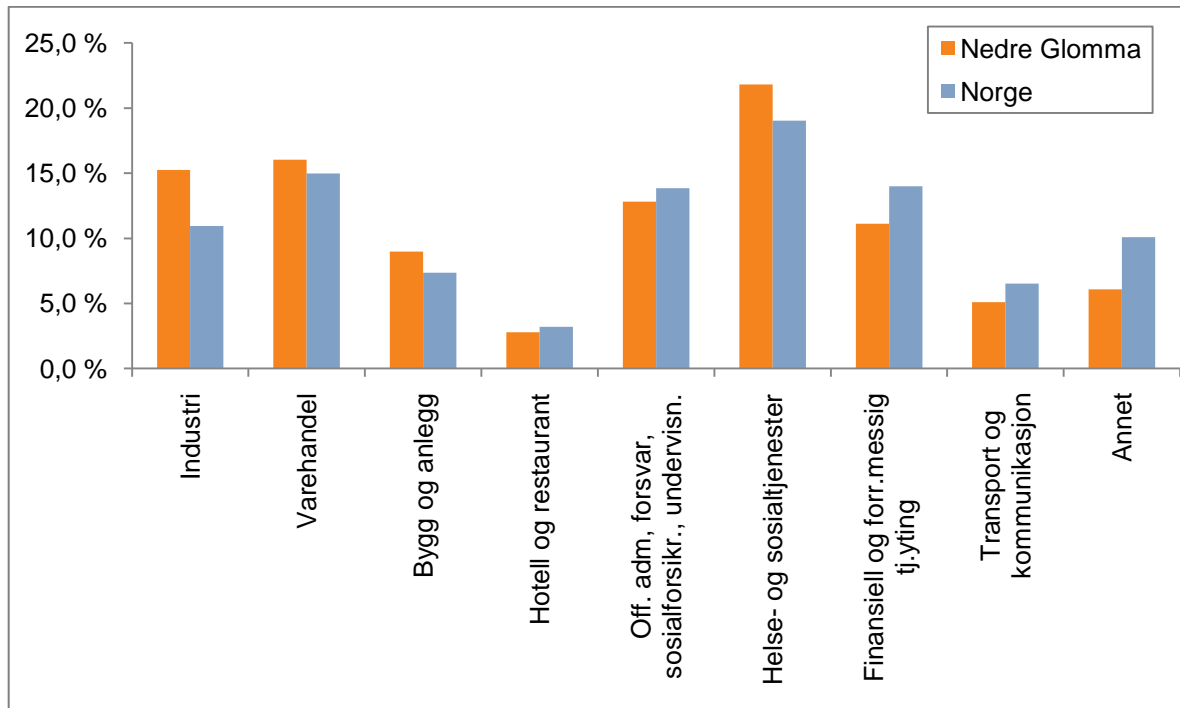

Kilde: SSB

1.3 NÆRINGSLIV PREGET AV INDUSTRI, MEN VEKST INNEN TJENESTER

Sammenligner man sysselsettingen i Nedre Glomma med resten av landet har regionen langt flere sysselsatt innen industri og helse- og sosialtjenester enn landsgjennomsnittet. Det er også litt flere ansatt innen varehandel og bygg og anlegg. Regionen har derimot færre sysselsatte innen typiske kunnskapstunge yrker som finansiell og forretningsmessig tjenesteyting.

Figur 1.4 Sysselsetting i Nedre Glomma 2008

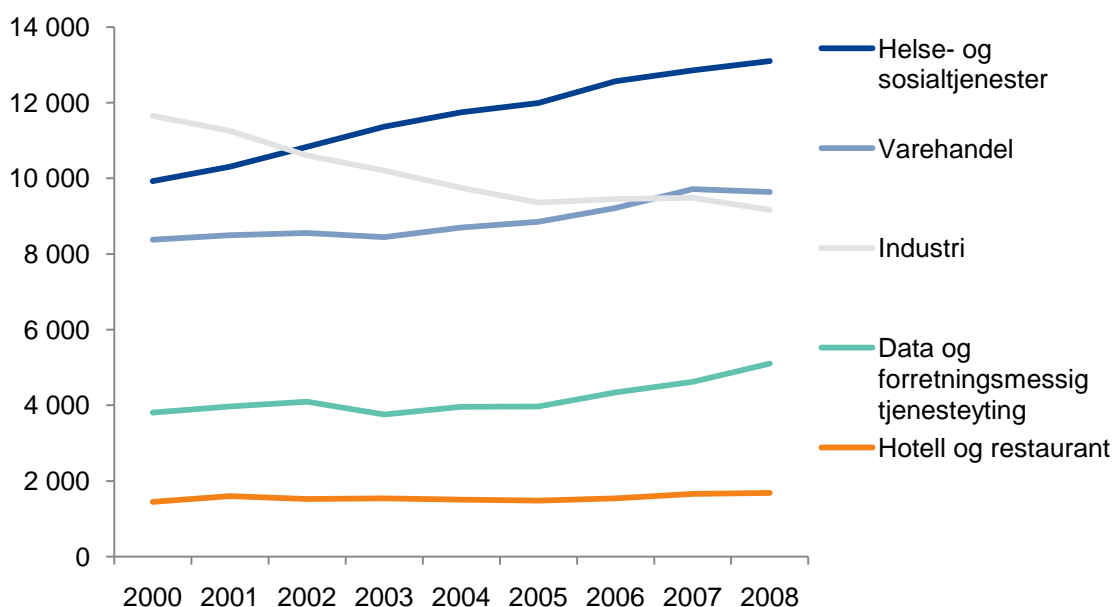
Kilde: SSB

Ser man på utviklingen i næringsgruppene i Nedre Glomma har det vært en relativ skarp nedgang i industrien i området. Dette er en trend man finner over store deler av den vestlige verden, men i Nedre Glomma har nedgangen vært skarpere enn i resten av Norge. Nedgang i sysselsatte innen industri var på 7 prosent i Norge fra år 2000 til 2008, men i Nedre Glomma var den på 21 prosent og 28 prosent i Sarpsborg.

Helse og sosialtjenester har hatt en vekst i Nedre Glomma siden 2000, og dette er en vekst som man finner over hele landet. Veksten har likevel vært noe høyere i Nedre Glomma med 32 prosent, hvor landsgjennomsnittet er på 26 prosent.

Data og forretningsmessig tjenesteyting er en bransje med vekst over hele landet og dette gjelder også for Nedre Glomma. Veksten har spesielt vært stort i Sarpsborg, med 92 prosent vekst i perioden 2000 til 2009 og en reell vekst på 831 sysselsatte.

Figur 1.5 Utvikling i noen næringer i Nedre Glomma

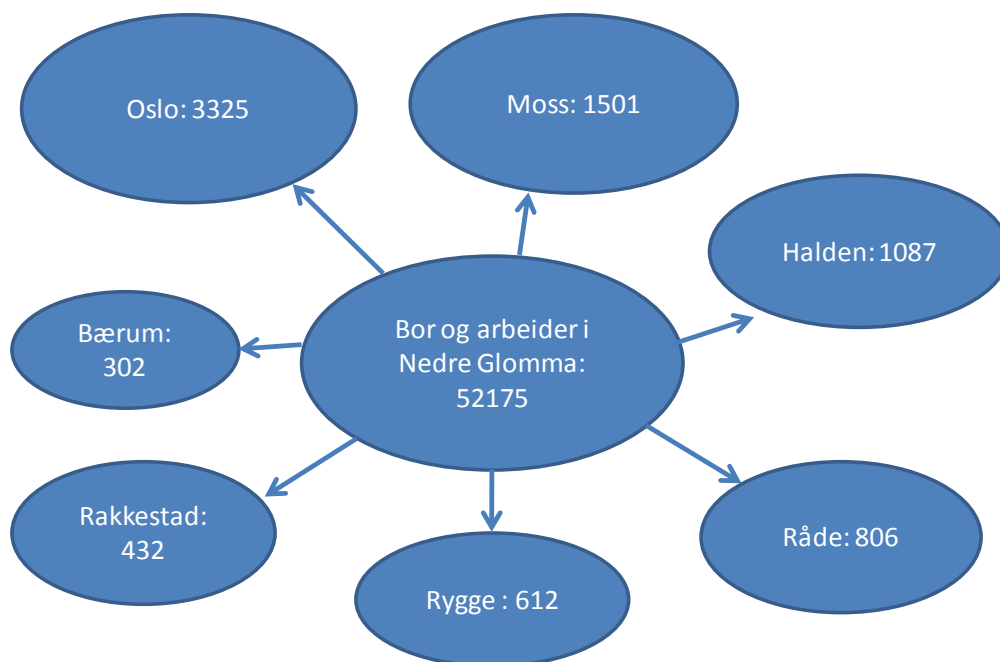

Kilde: SSB

Endringene i næringslivet i Nedre Glomma peker på utviklingstrekk som man finner igjen i hele den vestlige verden. Færre er sysselsatt innen industrien, selv om dette fortsatt er en viktig næring i regionen. Det er derimot ikke her man finner veksten, den skjer innen tjenestebedrifter og kunnskapstunge næringer som data og forretningsmessig tjenesteyting. Andre tjenestebedrifter som varehandel og hotell og restaurant har også vokst, delvis som et resultat av at vi blir rikere og kjøper flere tjenester. Den største tjenestenæringen i vekst er derimot helse- og sosialtjenester. Med en aldrende befolkning blir trolig denne sektoren ikke mindre viktig i fremtida.

Nedre Glomma, er også en region som er nettoeksportør av arbeidskraft. 3149 flere mennesker bor i Nedre Glomma enn det er som jobber i regionen, og totalt er det 7885 av de bosatte i Nedre Glomma som arbeider andre steder. Mange av disse jobber i andre kommuner i Østfold, men det er også mange som pendler til Oslo og noen også til Bærum. Pendlingen ut av Nedre Glomma er vist i Figur 1.6.

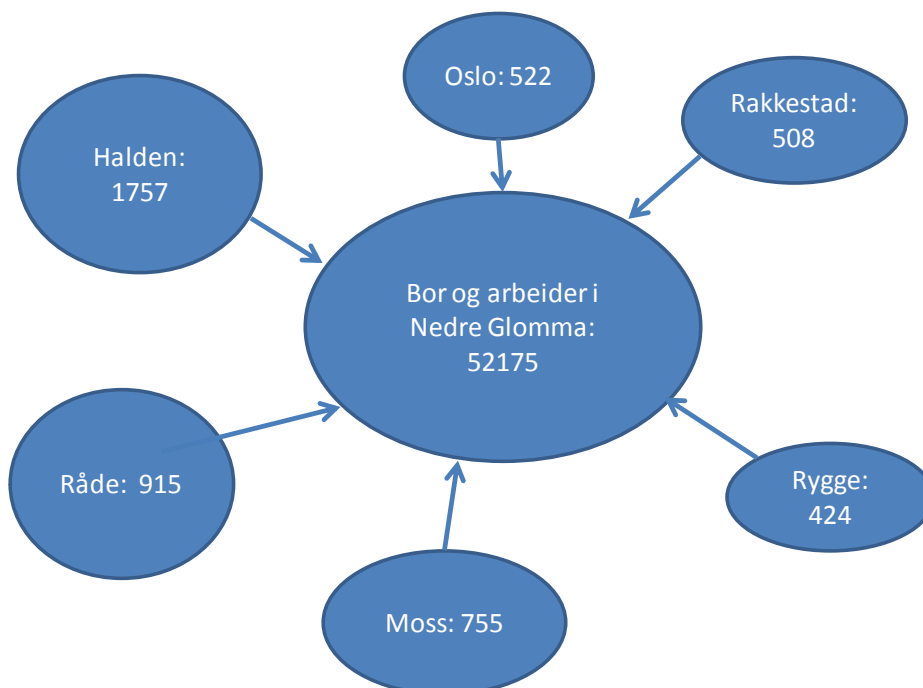
Figur 1.6 Pendling ut av Nedre Glomma

Kilde: SSB

Men pendlerstrømmen går begge veiene og Nedre Glomma mottar arbeidskraft fra de omkringliggende kommunene også. Særlig er det mange som pendler til Nedre Glomma fra Halden, Råde og Moss, men en del pendler også fra Oslo. Pendling inn til Nedre Glomma er vist i Figur 1.7.

Figur 1.7 Pendling inn til Nedre Glomma

Kilde: SSB

Innpendingen går spesielt til virksomheter innen industri, varehandel og finansiell og forretningsmessig tjenesteyting. Innenfor disse næringene er det klart flere som pendler inn til Nedre Glomma enn ut. Innen bygg og anlegg er det omvendt. Flere bygningsarbeidere reiser ut av regionen enn inn for å arbeide.

2 HVILKE DRIVKREFTER PÅVIRKER UTVIKLINGEN I NEDRE GLOMMA?

Utviklingen i Nedre Glomma er påvirket av drivkrefter som de siste tiårene på ulike måter har skapt en endret utviklingsdynamikk i hele verden. I 1991 ble Sovjetunionen oppløst og vi fikk World Wide Web. Siden har vi levd i en omformingstid som historikerne ennå ikke har gitt noe navn. Nedenfor peker vi på enkelte tunge utviklingstrekk som påvirker alle sektorer og samfunn, om enn i varierende grad. Gjennomgangen er ment som et bak-teppe for diskusjon på første samling i scenarieprosessen. Her vil vi diskutere både relevansen av utviklingstrekk som nevnes nedenfor og om det også er andre relevante utviklingstrekk som ikke påpekes her. Vi har oppsummert omtaler av enkelte drivkrefter gjennom spørsmål. Vi legger ikke opp til at alle spørsmålene nødvendigvis skal besvares, men de kan være nyttige for å stimulere tanken.

2.1 GLOBALISERING

Globalisering er et begrep som brukes så ofte og om så mye at det kan synes mer som en tom besvergelse. Men, globaliseringen er høyst reell, og også Nedre Glomma blir berørt av det som skjer. Kort fortalt handler globalisering om at verden oppleves som mindre. Stadig flere prosesser som tidligere hadde lokalt eller regionalt nedslagsfelt, foregår nå i global eller tilnærmet global skala. Markeder for både varer, tjenester og arbeidskraft blir i økende grad internasjonale, og internasjonal handel vokser enda raskere enn den globale økonomien.

Den klareste indikatoren på økende globalisering er den raske økningen i investeringer på tvers av land. Mens internasjonal handel de siste 20 årene har vokst om lag dobbelt så raskt som veksten i verdiskapingen i verden, så har utenlandske direkteinvesteringer mer enn firedoblet seg. En følge er at alle land opplever langt større utenlandsk innflytelse i næringslivet, samtidig som bedriftene ser ut til å flytte aktiviteter mellom land i høyere tempo enn før. Den pågående finanskrisen har redusert omfanget av internasjonale fusjoner og oppkjøp betydelig, men følgene av tidligere tiders oppkjøp merkes overalt.

De siste årene har internasjonal økonomi vært preget av at folkerike land som Kina og India på kort tid har blitt integrert i den internasjonale markedsøkonomien, med påfølgende store konsekvenser for prisingen av særlig råvarer og arbeidskraft. De fleste råvarepriser har økt som følge av økt etterspørsel, mens prisen på spesielt ufaglært arbeidskraft har kommet under press gjennom at over 2 milliarder mennesker har blitt integrert i markedsøkonomien.

IKT-revolusjonen har medført at økonomisk samkvem på tvers av lange avstander har blitt langt lettere enn for et par tiår siden. En konsekvens er at regional næringsutvikling i økende grad påvirkes av om virksomhetene inngår som leverandører til globale verdikjeder eller ikke. De seneste årene har vi sett at mange bedrifter har spesialisert seg på å bli særlig dyktige på enkelte områder samtidig som verdikjedene de inngår i splittes opp geografisk. For å styrke egen konkurranseevne velger mange bedrifter å skille ut virksomheter til andre leverandører som har spesialisert seg innfor andre aktiviteter enn de man selv er gode på. Vi har derfor sett en kraftig vekst i handel som er drevet fram gjennom internasjonal outsourcing.

Utviklingen gir skarpere arbeidsdeling mellom land og derigjennom også økt økonomisk effektivitet. Samtidig føler mange at politikken spillerom blir mindre og velferden mer sårbar for endringer i internasjonale konjunkturer, noe de fleste europeiske land merket effekten av etter finanskrisen høsten 2008. Nasjonale politiske institusjoner kommer til kort i forhold til å regulere markedene, og overnasjonale institusjoner vokser frem både på regionalt og globalt plan.

Den økonomiske krisen eller finanskrisen som begynte med nedgang i boligprisene i USA i 2006 og som for alvor slo inn over verden når Lehman Brothers gikk konkurs september 2008 er også en del av globaliseringsprosessen. Krisens omfang og hurtighet er et sterkt tegn på hvor globalisert og sammenvevd verden har blitt. Boligprisene og lånesystemer i USA påvirket hele verdens økonomi, noe som også rammet små kraftkommuner i Norge. Totalt sett har Norge tålt den finansielle krisen godt, og norske husholdninger har ved hjelp av oljefond og en omfattende offentlig sektor stort sett vært godt skjermet fra nedgangstidene som store deler av verden har vært gjennom det siste året.

En konsekvens av globaliseringen er uansett at den internasjonale arbeidsdelingen i produksjon av alle typer varer har blitt langt tydeligere. Arbeidsintensiv produksjon har blitt og blir konsentrert til områder hvor arbeidskostnadene er relativt lave. Energikrevende produksjon flyttes til land med relativt billig energi. Kunnskapsbasert produksjon, både innenfor industri og tjenester, lokaliseres der kunnskapen finnes. Denne utviklingen pågikk lenge før en begynte å snakke om globalisering, men tempoet i endringene oppleves imidlertid nå som høyere enn før, og omfanget mer omfattende. Den pågående finanskrisen forsterker trolig utviklingen ved at alle større konsern tvinges til å gå kritisk gjennom egen produksjonsstruktur og lokalisering av enheter.

Ser vi på utviklingen siden 1990 under ett, har Norge kommet svært godt ut. Kina og Indias innfasing i verdensøkonomien har endret bytteforholdet i Norges favør ved at prisene på arbeidsintensive varer som vi importerer har falt, mens prisene på råvarer og kunnskaps- og kapitalintensive varer som vi eksporterer har økt. Den senere tids prisnedgang på sentrale råvarer endrer dette bildet noe.

Regionalt i Norge har vi sett sterkest vekst i områder som har mange virksomheter som leverer attraktive kunnskapstjenester og/eller leverer etterspurte råvarer som olje og gass. En viktig drivkraft er en stadig sterkere etterspørsel fra øvrig næringsliv etter bistand fra spesialiserte og kunnskapsintensive problemløsere.

Dette bildet kan virke robust nå, men også her kan endringer skje i et lengre perspektiv.

Aktuelle spørsmål er:

- Vil den økonomiske globaliseringen fortsette i samme takt som hittil, eller vil det komme motkrefter som bidrar til mer proteksjonisme?
- Hvilken effekt vil den pågående finanskrisen få på lengre sikt?
- Hvilke ulike retninger kan globaliseringen ta fra nå?
- På hvilken måte vil mer globale markeder endre rammebetingelsene for Nedre Glommas bedrifter og institusjoner og på hvilke områder kan disse hevde seg i et globalt perspektiv?

2.2 MIGRASJON

En del av globaliseringen er at også arbeidskraft og mennesker har blitt mer mobile. Både internasjonale avtaler, økonomiske forskjeller, handel, teknologiutvikling, men også uro i deler av verden, er med på å øke migrasjonen i verden. Dette påvirker Norge i form av mer innvandring, men enkelte bransjer kan også oppleve brain-drain i form av utvandring av kompetent arbeidskraft til bedre betalte markeder.

To trender kan beskrive innvandringen til Norge de siste 5 årene. Det ene trenden er innvandring fra østeuropeiske land. Fram til 2001 var økningen i innvandrerbefolkningen med bakgrunn fra Øst-Europa jevn og gradvis. Siden 2001 har veksten vært økende. I året 2007 økte innvandrerbefolkningen med bakgrunn fra Øst-Europa med nærmere 10 000 personer. Polske innvandrere er den største folkegruppen blant innvandrere fra Øst-Europa. I tillegg har vi sett en økning i innvandringen fra Russland og Baltikum.

Den andre innvandringstrenden er innvandring fra land i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika. Særlig gjelder dette personer med bakgrunn fra Pakistan, Irak, Somalia, Vietnam, Iran og Tyrkia, listet opp i rangert rekkefølge. Sammenlignet med innvandring fra Øst-Europa har innvandringen fra disse områdene vært mer stabil over år. Det er imidlertid verdt å merke seg at veksten også for denne gruppen har vært sterkere etter 2000-, enn på 1990-tallet.

Den samlede årlige nettoinnvandringen har doblet seg de siste 4-5 årene. Innvandringen de siste årene har åpenbart i stor grad vært drevet av den sterke konjunkturoppgangen Norge har opplevd de siste årene. Personer i andre land har hatt mulighet for å tjene vesentlig bedre i Norge enn i sitt hjemland. Særlig har innvandringen fra Øst-Europa vært drevet av høykonjunkturen i Norge.

Utvidelsen av EU østover etter 2004 har gitt personer i de nye EU-landene tilgang til det europeiske arbeidsmarkedet. Det er ingen grunn til å tro at effekten av EU-utvidelsen vil være kortvarig. Så lenge det er inntektsforskjeller mellom landene vil det være et incentiv for mange til å søke bedre betalte jobber i nærliggende land. Dessuten er innvandring fra land i Asia, Afrika, Sør- og Mellom Amerika ikke i så stor grad påvirket av konjunkturer i Norge.

Aktuelle usikkerheter rundt hvordan globalisering påvirker utviklingen i Nedre Glomma kan være:

- Hvordan vil Nedre Glomma bli påvirket av økt migrasjon?
- Hvilke grupper vil søke seg til Nedre Glomma i fremtiden?
- Hva betyr nærheten til Sverige i en verden der befolkningen er mer mobil?

2.3 DET DIGITALISERES OG DUPPEDITTIFISERES

Basert på utviklingshastigheten i dag kan vi regne med et framtidig Norge der en rekke teknologiske nyvinninger og forbedringer gir (for oss i dag) uante muligheter, og helt nye utfordringer. Vi har sett en teknologisk revolusjon innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) som i betydning kanskje best sammenlignes med innføringen av elektrisitet for mer enn 100 år siden.

Det er vanskelig å forutse hvor vi vil være teknologisk om noen tiår, men vi ser en del tendenser i dag som nok vil videreføres og forsterkes framover. IKT integreres i flere bransjer og produkter. Vi treffer på teknologien innen stadig flere aspekter av livet. Bare en av 30 databrikker befinner seg i dag i en datamaskin. IKT griper slik sett inn i samfunnet på stadig større måte og forandrer menneskenes hverdag. Det kan derfor hevdes at den teknologiske utviklingen har *større samfunnsformende kraft* enn på meget lenge.

Hvilke nye teknologiske hjelpemidler og *gadgets* vi vil få i fremtiden kan vi bare spekulere i. Ekspertene på ulike teknologier kan i noen grad antyde for oss hvor lang tid det tar for en teknologi å bli utviklet til et visst nivå. Hvordan de resulterende mulighetene i praksis vil tas i bruk, er imidlertid svært vanskelig å spå, og vil avhenge av samspillet med utviklings-trekk innenfor politikk, økonomi og sosiokulturelle faktorer.

Aktuelle spørsmål er:

- I hvilken grad vil nye IKT løsninger endre folks og bedrifters preferanser for lokalisering og måter å kommunisere på?
- Kan vi se for oss nye IKT-løsninger som spiller sammen med annen infrastruktur for løsning av vedvarende miljøutfordringer?
- Hvor viktig er en aktiv tilretteleggende politikk for utbredelse av en avansert IKT-infrastruktur, nasjonalt og regionalt?

2.4 VI FÅR MER PENGER OG STØRRE KRAV

Norge har de siste tiårene opplevd en formidabel økonomisk vekst, langt raskere enn de fleste andre land. I 1970 lå Norge på 16. plass i verden når det gjaldt brutto nasjonalprodukt (BNP) per innbygger. I 2007 lå vi på andre plass, etter Luxembourg.² Denne raske klatringen mot *velstandstoppen* har skjedd samtidig som de andre rike landene også har opplevd sterk økonomisk vekst.

Verden opplever for tiden turbulente økonomiske tider. Det er grunn til å vente at den økonomiske veksten blir markant lavere de neste par år enn hva vi har sett de siste år. Den velstandsveksten vi har sett de siste tiårene har imidlertid neppe sin primære årsak i konjunkturelle forhold. Vedvarende vekst i næringslivets produktivitet og forbedret oppgaveløsning i samfunnet som helhet har løftet både bedriftenes lønnsevne og samfunnets velstand. Gjennom teknologiske nyvinninger og nye måter å jobbe på får vi mer ut av vår arbeidskraft.

I et lengre perspektiv er det all grunn til å regne med at produktivetsforbedringene vil fortsette og at velstanden vil være høyere om ti år enn i dag, selv om konjunkturelle tilbakeslag bremser veksten de nærmeste årene.

Med rikdom og teknologiske nyvinninger får vi både mer fritid og penger å bruke på fritid og opplevelser. I 2007 dro Nordmenn på 5,8 millioner ferieturer, 58 prosent av disse gikk til utlandet.³ Ferier og spennende opplevelser handler også om identitet og mange bruker dette som en måte å fortelle om verden om hvem de er. På hjemmesiden til et av de store reklamebyråene i Norge er de ansatte presentert med navn, bilde og en tekst om deres siste ferie. Vi smykker oss med ferier og opplevelser og det vi opplever får en ekstra verdi når vi kan fortelle historier om det videre til kollegaer, venner og familie.

Men ikke all vår fritid går til eksotiske og utenlandske reiser, stadig flere bruker mye tid på hytter, fritidshus og seiling. I Norge var det i 2009 423 695 fritidsboliger, og 20 007 av disse var i Østfold. Områdene nært fjorden og særlig Hvaler er preget av å være et attraktiv fritids- og sommersted.

Aktuelle usikkerheter rundt hvordan økt rikdom påvirker Nedre Glomma kan være:

- Hvordan påvirker velstanden hva vi vil bruke tiden vår på?
- Hvordan påvirker velstanden de kravene vi stiller til de offentlige tjenestene vi mottar?
- Vil vi bruke fritiden vår i Norge eller i utlandet i fremtiden?
- Hvordan påvirkes lokalsamfunn av at stadig flere vil kun bo der deler av året?

2.5 INDIVIDUALISERING

Individualisering beskriver en bred sosiokulturell endringsprosess som innebærer at enkeltmenneskene og deres valg trer klarere fram, på bekostning av tradisjonelle kollektive strukturer. Nye, mer selvvalgte og skiftende fellesskap spiller en større rolle, samtidig som flere av fellesskapene har form av nettverk i stedet for gruppe. I mange samfunn løper en parallell utvikling der stadig flere enkeltindivider sitter på betydelige formuer, som også bidrar til å gjøre individet mer betydningsfullt. Individualiseringen innebærer større mangfold, og raskere endringer i verdier, livsformer og kulturuttrykk. Selvvalgte fellesskap varierer over livsfasen og avhenger av en rekke kjennetegn ved enkeltmenneskene; alder, kjønn, etnisk bakgrunn, utdanning, inntektsnivå, kulturell bakgrunn, mer tilfeldige interesser, mv.

² SSB (2008) Statistiske analyser nr 98. Artikkelen "Sammenligninger av BNP mellom land".

³ SSB (2008) Ferieundersøkelsen 2007.

Trekk av individualiseringen de siste tjue årene kan avleses i mange deler av vårt samfunn. Brukertilpasning av offentlige tjenester har fått et økende omfang, både i forhold til valgfrihet og økende innflytelse og dialog mellom brukere og det offentlige. Lojaliteten til arbeidsgiverne er langt mindre enn før, og mange skifter arbeidsplasser ofte. Organisasjonene i det sivile samfunnet opptre i økende grad som tilbydere av tjenester i et marked, der de konkurrerer om et publikum som i økende grad velger medlemskap etter egne individuelle interesser og er mindre lojale enn før. Stadig flere enkeltindivider og andre private aktører er gjennom kommersielle og ideelle tiltak i stand til å konkurrere med det offentlige om å levere tjenester og produkter til publikum.

Aktuelle spørsmål er:

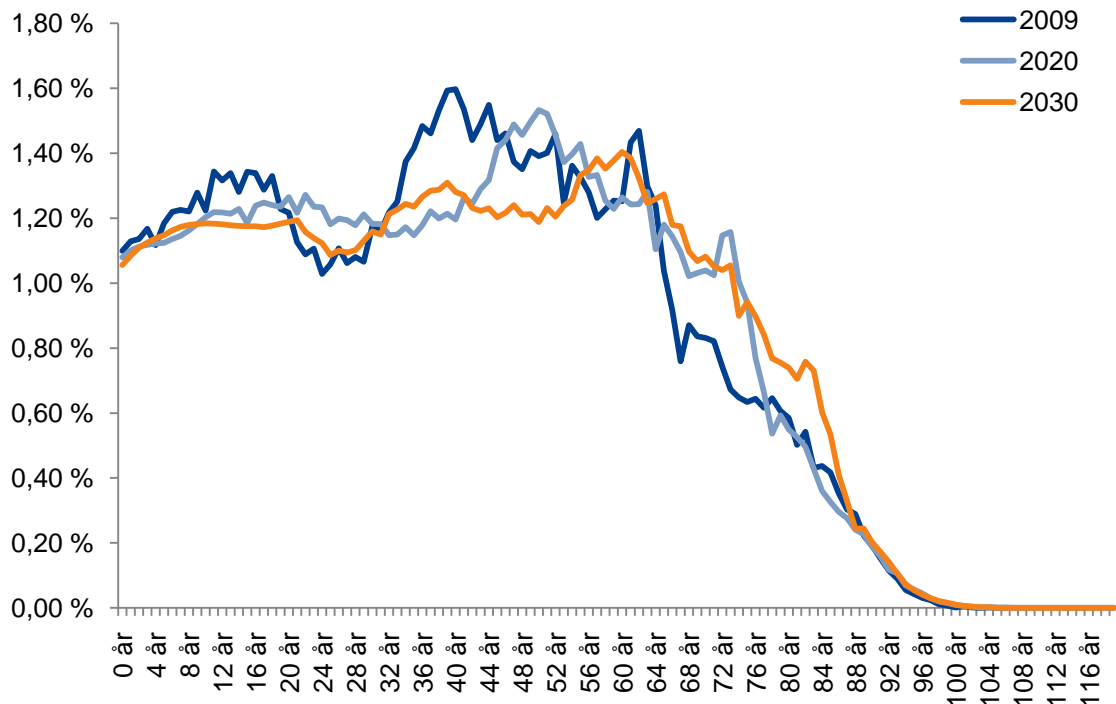
- Hvilken retning tar individualiseringen i årene som kommer?
- I hvilken grad vil individualiseringen påvirke interessen for og stille krav til offentlige tjenester?
- Innebærer individualiseringen at det blir mer krevende for Nedre Glomma å tiltrekke seg kompetent arbeidskraft, eller er det motsatt?

2.6 VI BLIR ELDRE

Aldringen av befolkningen endrer også næringslivet – både ved at eldre etterspør andre varer og tjenester enn yngre og ved at færre sysselsatte per innbygger tvinger fram arbeidssparende effektiviseringer der hvor det er mulig.

Virkningene av demografiske endringer skjer imidlertid over et mye lengre tidsrom enn hva vi har sett som følge av globaliseringen og IKT-revolusjonen, men de neste 5-10 årene kan vi se en voldsom endring som følge av at 68erne kommer til pensjonsalder. Over de neste 15-20 årene vil andelen av befolkningen i Norge som er over 65 år øke med over 30 prosent. Hver sjettede nordmann vil være alderspensjonist i 2025. Figur 2.1 viser prognoser for alderssammensetningen i Nedre Glomma i 2020 og 2030 sammenlignet med 2009. Andelen av mennesker som er pensjonister forventes å øke kraftig de neste 10-20 årene.

Figur 2.1 Alderssammensetningsprognoser for Nedre Glomma, 2009, 2020 og 2030

Kilde: SSB

De demografiske endringene gjør at vi får utfordringer i form av pensjonsordninger og i helsesektoren, men de åpner også for nye muligheter.

I forhold til pensjonsordningene er det en utfordring å få løsninger som gjør at ikke alle som når pensjonsalder går av med pensjon så fort de kan. Løsninger som kan beholde flere friske eldre i arbeid lengre, eller aktive som frivillige eller i annet ulønnet arbeid vil være viktig for at de demografiske endringene ikke skal bli en for stor belastning for samfunnet. Belastningen kan bli ekstra stor fordi mange av de som går av med pensjon i de nærmeste årene kan forvente å leve 30 år til. Om alle de som når pensjonsalder skal ha en 30 års sommerferie vil samfunnet ha et stort problem i form av sysselsetting og verdiskaping og det blir viktig at de som er friske har ordninger som gjør det attraktivt å jobbe på ulike måter.

De demografiske endringene gjør også at man vil merke et press på helse- og omsorgssektoren. Allerede er veksten innenfor denne sektoren merkbar. Veksten i helse og omsorgssektoren må også sees på bakgrunn av at vi – ettersom samfunnet blir rikere – ønsker å bruke mer ressurser på slike tjenester, men med en stadig eldre befolkning vil presset øke. I 2007 var 15 prosent av alle årsverk i Norge innenfor denne sektoren. I 1990 var tilsvarende andel 12 prosent, mens helse- og omsorgssektoren i 1970 bare utgjorde 6 prosent av alle årsverk. Økningen i helse- og omsorgssysselettingen har i hele perioden vært bemerkelsesverdig jevn over svært lang tid. Til sammenligning har den historiske veksttakten for helse- og omsorgstjenester vært høyere enn for kunnskapstjenester de fleste år fram til 1995.

Men den aldrende befolkningen må ikke kun ses på som et problem i form av økte helse og omsorgsutgifter. Stadig flere eldre er friske og ressurssterke. Når 68erne går av med pensjon har denne gruppen både tid, penger og helse til å påvirke samfunnets handelsmønster, reisemønster, politikk og verdier. For kommuner som klarer å tiltrekke og tilpasse seg disse vil de også kunne bety økte inntekter i form av økt handel og forbruk av opplevelsesnæringer og de kan være viktige ressurser i form av frivillighet. Men de eldres

forbruk vil antagelig være annerledes enn det forbruket yngre og barnefamilier har hatt. Forbruksmønsteret i vesten har siden krigen vært fokusert på ungdommers preferanser, men denne trenden vil muligens snu når en så stor del av befolkningen er over 65.

De eldre er en stor og sammensatt gruppe og det kan være nyttig å dele de opp i ulike grupper for at generaliseringen ikke blir for grov. En dansk analysegruppe, Pej Gruppen, har gjort en inndeling av eldre som et eksempel på mangfoldet blant de eldre. I rapporten "Med det ene ben i graven og det andet i butikken"⁴ deler Pej Gruppen de eldre inn i fire grupper; ny seniorenne, rutineseniorenne, hjemmegående seniorer og de avhengige. *Ny seniorenne* er nylig gått av med pensjon, men de har god økonomi og er klare for å erobre verden. De bruker mye penger på livsstils- og skjønnhetsprodukter, og om de har fått barnebarn settes de ofte i fokus. *Rutineseniorenne* er ferdige med å erobre verden, begynner å merke at helsa ikke er så god som før og søker seg trygghet i det kjente. Om de reiser ut er det til kjente steder hvor de har vært før. *De hjemmegående seniorenne* merker i enda større grad at stagnasjonen kommer og livet leves stort sett innenfor de fire veggene. Pengene brukes i hovedsak på familien og på medisin og denne gruppen er i større grad preget av enslige. *De avhengige* har behov for omsorg og pleie som ikke kan gjøres i eget hjem. Denne gruppen er mottaende og initiativet ligger hos familien, pleieinstitusjoner og større innkjøp er veldig begrenset.

Denne inndelingen er likevel fortsatt en grov generalisering og tar lite hensyn til ulike interesser og identiteter innen gruppene. Inndelingen tar i stor grad utgangspunkt i hvilke stadier i pensjonslivet man er i, men man kan for eksempel tenke seg en videre inndeling i type utdanning, levevaner eller ideologisk tilhørighet. Pej Gruppen poengterer selv at seniorenne i stor grad er individualister som er opptatte av å nå sine egne ambisjoner før det er for sent. Mangfoldet reiser uansett spørsmål om hva vil seniorenne prioritere i årene som kommer.

Aktuelle spørsmål kan være:

- Hvilke krav vil de eldre stille og er kommunene tilpasset den demografiske endringen som kommer?
- Har kommunene ordninger som gjør det attraktivt for eldre å arbeide og være aktive etter pensjonsalderen?
- Hvilke krav vil den demografiske endringen stille til boligstruktur?
- Vil det bli behov for effektivitetsskapende strukturendringer innenfor helsevesenet? I så fall hva kan det bety for lokalt arbeidsmarked og regional innovasjon?
- I hvilken grad kan det tenkes utvikling av et privat tilbud av helsetjenester utenfor det i dag i hovedsak offentlig finansierte helsetilbudet?
- Hvordan kan kommunene dra nytte av de demografiske endringene i form av handel og næringsliv?

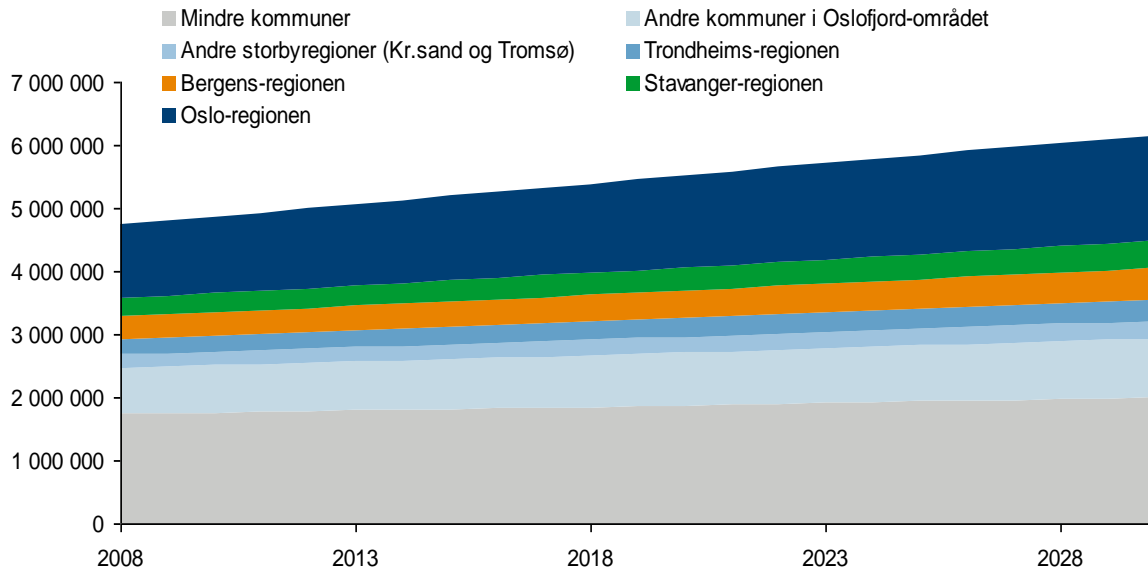
2.7 NORGE SENTRALISERES

Økt tilflytting til byene er en sterk internasjonal trend over hele kloden (se bl.a. Florida, 2008). Det samme gjelder Norge, hvor vi ser en entydig sterk trend i retning av at flere velger å bo i de mest sentrale kommunene. Fram mot 2020 tror vi denne trenden vil fortsette, i Norge og i resten av verden.

⁴ PEJ Gruppen, scandinavian trend institute (2007) Med det ene ben i graven og det andet i butikken.

I SSBs befolkningsframskrivninger vil årlig befolkningsvekst i sentrale kommuner være 1,6 prosent. Til sammenligning vil tilsvarende vekst i øvrige kommuner være 0,6 prosent. Vi har definert sentrale kommuner som summen av SSB sine storbyregioner, i tillegg til kommuner i Oslofjordområdet. Figur 2.2 illustrer sentraliseringen fram mot 2030.

Figur 2.2 Innenlands flytting fordelt på befolkningsregioner. 2008-2030. SSB MMMH alternativ

Kilde: SSB

Folk trekkes til byene både på grunn av arbeidsmuligheter, men også på grunn av underholdningsmuligheter. Tiltrekningen av urban kultur ser ut til å være en viktig drivkraft bak tiltakende sentralisering. Spesielt unge ser på byliv som spennende og attraktivt.

I et samfunn med både kvinner og menn som en stor del av arbeidsstyrken gjør også at man er avhengig av å finne jobber til begge foreldrene i en familie. Byer er derfor mer attraktive som bosted fordi de har et større arbeidsmarked hvor det er lettere for begge å finne seg arbeid.

Aktuelle usikkerheter rundt hvordan sentralisering påvirker Nedre Glomma kan være:

- Som en del av Oslofjord-området vil sannsynligvis Nedre Glomma vokse, men veksttakten avhenger av tilrettelegging. Hvordan tilrettelegger man for denne veksten?
- Risikerer Nedre Glomma kun å bli en forstad til Oslo, og hvilke muligheter eller problemer medfører dette?
- Hvilken type mennesker søker seg til Nedre Glomma og vil Nedre Glomma klare å tiltrekke seg riktig type arbeidskraft fremover?

2.8 VOKSENDE BEKYMRING FOR GLOBALE MILJØENDRINGER

Det moderne industrisamfunnet har skapt en rekke tunge miljøproblemer som har innvirket både på helse og livskvalitet. Miljøpolitikk, som i 1960- og 70-årene startet som et opprør mot den bestående orden og vekstpolitikken, har gradvis flyttet seg inn mot det politiske sentrum og blitt en del av alle partiers politikk.

Tidligere dreide miljøpolitikken seg mest om å unngå forurensning av vann, jord og luft. I Norge er mange lokale miljøutslipp vesentlig redusert de siste tyve årene. Dette skyldes hovedsakelig bedre kunnskap om skadevirkningene av utslippene og hvordan de kan reduseres, økt vilje i befolkningen og blant politikerne til å prioritere tiltak, og en

teknologisk utvikling som har gjort utslippsreduksjoner mulig uten dramatiske kostnader eller samfunnsomlegginger.

Den store uløste utfordringen, hvor vi verken forstår implikasjonene av problemet eller ser løsningen, er den globale oppvarmingen. Fordi konsekvensene av global oppvarming vil berøre alle, ser vi at vi for første gang har en miljødiskusjon, som pågår samtidig i hele verden. Viljen til å iverksette sterke virkemidler vokser i så forskjellige politiske områder som California, EU og Brasil. Skal vi radikalt redusere utslipp av klimagasser i verden, gitt dagens teknologi og priser, vil det kreve radikale samfunnsendringer. Kyoto-avtalen innebærer at Norge og andre land vil måtte begrense utslippene av klimagasser. Men skal utslippene ned på global basis, må også USA og Kina redusere sine utslipp, noe som både krever en endret politisk kurs og langt kraftigere tiltak til enn hva vi har sett så langt. Vi må få en overgang til klimanøytrale energikilder (vann, sol, vind og bioenergi), noe som bl.a. betyr utvikling av teknologi som kan ta slike energikilder i bruk.

For skogbruket vil bruk av skogressurser til bioenergi kunne få meget stor betydning. Voksende skog (netto skogtilvekst) binder CO₂ og bidrar slik direkte til å redusere effektene av CO₂-utslipp. Effekten er bare delvis hensyntatt i Kyoto-avtalen, men kan bli viktigere i kommende avtaler.⁵ På samme måte som voksende skog binder CO₂, vil bruk av trematerialer bidra til CO₂-binding. Flere har derfor pekt på tre som et klimavennlig materiale.

Mange framtidsrettede bedrifter baserer seg på at tidlig tilpasning til stadig strengere miljøstandarder kan gi konkurransefortrinn. Bedriftene fokuserer på miljøvennlig energibruk, produksjonsprosesser og utvikler mer miljøvennlige produkter som følge av nye krav fra myndigheter og marked.

I tillegg til å bygge på bedre økologisk innsikt, styrkes miljøinteressene av en økende etterspørsel etter ren natur og naturopplevelser. Den økende etterspørselen henger sammen dels med at dette er knappe goder og dels med at konsumet av slike goder øker som andel av inntekten. Spesielt i byområdene oppleves tilgang til ren natur og naturopplevelser som et gode man er villig til å betale for.

Vi ser da også at etterspørselen etter naturbaserte opplevelser øker kraftig. Vi bruker langt mer penger på friluftsopplevelser. Vi vandrer i fjellet, sykler i marka, seiler i fjorden, padler og rafter i elever og stryk, jakter og kjører ski og snowboard som aldri før. Samtidig har vi ikke mer tid til rådighet. Etterspørselen etter tilrettelagte opplegg øker derfor og gir grunnlag for både naturbaserte reiselivsbedrifter og utstyrsprodusenter.

Det økende miljøengasjementet reiser følgende aktuelle spørsmål:

- Vil klimaendringer som uansett kommer gi konkurransefordelere eller ulemper for Nedre Glomma?
- Får vi en streng miljøpolitikk som tvinger fram nye energikilder og transportløsninger, eller forblir klimapolitikk en arena for politisk retorikk?
- Hva vil miljøpolitikken bety for næringslivet og industrien i Nedre Glomma?

⁵ Norsk institutt for skog og landskap har beregnet at norske skoger binder om lag 50 prosent av Norges 54 mill tonn CO₂-utslipp i 2005. Norge har likevel ikke valgt å bruke de begrensede mulighetene til å innta CO₂-binding ved hjelp av nettoskogtilvekst som en del av sin Kyoto-forpliktelse.

3 ANDRE TRENDER

Ovenfor har vi trukket fram fem tunge trender som på ulik måte skaper usikkerhet for framtidig næringsutvikling og innovasjon. Nedenfor omtaler vi kort eksempler på andre trender som kan påvirke utviklingen i Nedre Glomma fremover.

- Norge blir flerkulturelt

Innvandrerbefolkningen vokser og blir viktigere både som samfunnsaktører og arbeidskraft. Innvandrerbefolkningen flytter mer enn nordmenn for øvrig og er slik sett mer mobile enn gjennomsnittet. Med stagnerende samlet arbeidsstyrke vil næringer og regioner som er attraktive for innvandrerbefolkningen ha fortrinn i kampen om å tiltrekke seg arbeidskraft. Hvor attraktiv er Nedre Glomma for ulike innvandrergrupper? I hvilken grad er Nedre Glommas bedrifter og tilbud tilpasset innvandrergruppers behov og drømmer?

- Flere og flere har høyere utdanning

Utdanningsnivået i Norge er høyt og de aller fleste unge velger i dag relativt lange utdanninger. Ønske om å bruke utdanningen påvirker både bostedsvalg og ønsket arbeidssted. Har Nedre Glomma nok relevante arbeidsplasser for høyt utdannet arbeidskraft?

- Offentlige midler "spises opp" av velferd

Selv om Norge er en av verdens rikeste stater, er det vedtatt politikk at ikke alt skal brukes innenlands. Staten sparer utenlands bl.a. med tanke på kommende pensjonsforpliktelser, som vil legge beslag på en stadig større del av offentlige utgifter. Politisk framstår ulike løsninger for innretning av trygde- og overføringssystemet å avgjøre hva som blir igjen til andre samfunnsoppgaver. Annen offentlig pengebruk må vanligvis begrunnes med at det øker "samfunnskaka", dvs. bidrar til økt verdiskaping i samfunnet. Hva betyr det for legitimiteten til ulike offentlige næringsrettede støtteordninger og programmer? Hvilke argumenter gjelder for støtte til innovasjon og FoU?

3.1 AVGJØRENDE USIKKERHETER: HVORFOR SCENARIENE BLE SOM DE BLE

Utviklingen i Nedre Glomma er som i alle andre regioner ikke uberørt av omverdenen. Politiske, økonomiske, sosiokulturelle og teknologiske endringer former samfunnet, og dermed også regionen, bosetningen og prioriteringene som gjøres. Mange endringskrefter kan ha betydning. Ikke bare de vi har tatt for oss over, men også andre. Hvilke betyr mest? Hva vet eller tror vi om retningen på utviklingen? Svarene på disse spørsmålene ga oss et grunnlag for å bygge utfordrende og troverdige scenarier for Nedre Glomma.

Målet med scenariebyggingen er å beskrive scenarier som står i et *interessant* forhold til hverandre. At scenariene er interessante betyr ikke at de trenger være de mest sannsynlige framtidsbildene, men at de synliggjør mulige utviklingsbaner og/eller illustrerer de viktigste usikkerhetsfaktorene som man bør være særlig oppmerksom på når strategier for Nedre Glomma som region skal utvikles.

Endringskreftene som er beskrevet i de foregående kapitlene danner grunnlag for ulike scenarier. Basert på de ulike drivkreftene som vil forme Nedre Glommas næringsliv, arbeidsliv og livsstil, er det mulig å utskille noen rimelig sikre trender, og noen viktige usikkerheter. Usikkerhetene gir i sin tur opphav til skiller mellom ulike mulige fremtids-scenarier, mens de rimelig sikre trendene inngår på en eller annen måte i alle scenariene.

Disse endringskreftene dannet grunnlaget for bred diskusjon gjennom tre samlinger der representanter for næringsliv, offentlig sektor og FoU-institusjoner deltok. På første

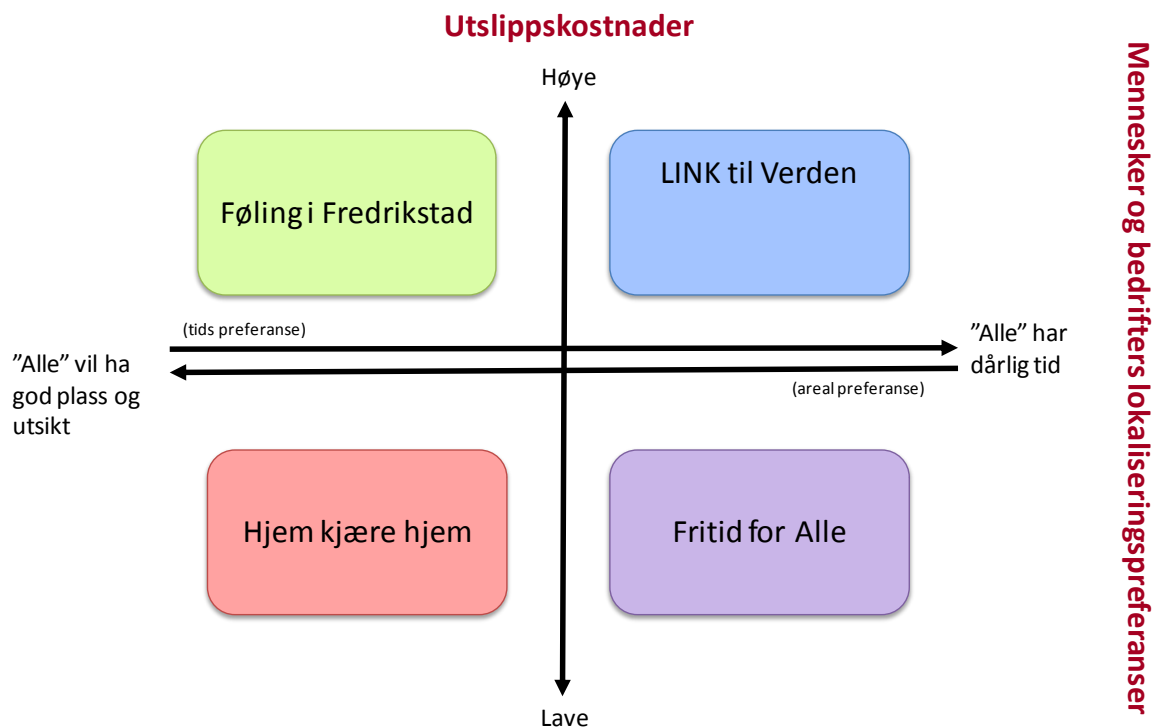
samling diskuterte deltagerne de ulike drivkreftene, hvor viktig hver av dem er, og hvor stor usikkerhet som er knyttet til utfallene. Deltagerne fikk også i oppgave å rangere de ulike drivkreftene etter grad av viktighet og grad av usikkerhet.

De åtte gruppene valgte noe forskjellige endringsfaktorer, bl.a. fordi tolkningen av oppgaven varierte, men to typer drivkrefter gikk igjen, miljø og befolkningsutvikling og bosettingsmønstre. Ved en sammenstilling av alle valgte endringsfaktorer, og en gjennomgang av hvordan gruppene begrunnet sine valg, ble man enige i løpet av andre samling å fokusere det videre arbeidet på to følgende usikkerheter:

- Lokaliseringspreferanser: På den ene siden kan man tenke seg en framtid hvor folk opplever en knapphet på tid og prioriterer tidshensyn når de velger bosted og boformer. På den andre siden kan man tenke seg en fremtid hvor plass og gode arealer er prioritert.
- Utslippskostnader: På den ene siden kan man tenke seg at de klimaendringer som pågår oppleves som så truende at verdens viktigste land blir enige om virkningsfulle tiltak for å få ned klimaendrende utslipp og man dermed får høye utslippskostnader. På den andre siden kan man tenke seg at det ikke blir mulig å oppnå enighet om globale tiltak mot klimaendringer. I stede vil de ulike landene tilpasse seg endringene på ulike måter og kostnadene ved utslipp forblir noenlunde lik dagens kostnader.

Når vi krysser de to usikre faktorene vi har valgt ut, får vi et utfallsrom over scenarier for Nedre Glomma. I løpet av andre samling bidro deltagerne med innspill til hvert av disse fire utfallsrommene og Econ Pöyry videreutviklet de fire scenariene. Scenariene belyser hvordan viktige aktører kan tenkes å agere i hvert av de tenkte tilfellene, og hvilke hendelser det kan føre til. De fire kombinasjonene er vist i figuren nedenfor.

Figur 3.1 Scenariekrysset

Det første scenariet – *LINK til verden* – er en fortelling om en fremtid hvor fokus på miljø og en miljøavtale gjør at Europa går sammen om et høyhastighetstognettverk, LINK. Sarpsborg får en stasjon på dette tognnettverket og gjennomgår store forandringer. Byen tiltrekker seg unge karrierebevisste mennesker og kunnskapsbedrifter som ønsker å være

nær togforbindelsen. Drivkraften er behovet for å kunne delta i et europeisk nettverksbasert arbeidsliv på en enkelt måte.

I det andre scenariet – *Fritid for alle* – er innbyggerne i Norge svært opptatte av å realisere seg selv gjennom sine fritidsaktiviteter (hobbyer). Nedre Glomma tiltrekker seg i stor grad folk med sterk interesse for båt og sjøliv, og mange av disse er pensjonister. Verden er preget av internasjonal arbeidsdeling og økonomisk vekst, noe som særlig skyldes økonomisk fremgang i BRIK-landene. Fortsatt oljeutvinning gjør at Norge er et rikt land som også tjener på å tiltrekke seg arbeidsinnvandrere fra resten av Europa.

I det tredje scenariet – *Hjem kjære hjem* – er Nedre Glomma knyttet sterkt opp mot Oslo gjennom en storstilt satsing på vei og jernbane på Østlandet. Sysselsettingsmessig er regionen preget av å være en forstad til hovedstaden, men sentraene i Sarpsborg og Fredrikstad er populære for kultur- og fritidsliv. Opphevelse av jordvern reguleringer gjør at regionen tiltrekker seg familier som ønsker seg store eneboliger. Dette er et samfunn hvor folk er opptatte av hjem, familie og interiør. De tre kommunene er slått sammen til Nedre Glomma kommune.

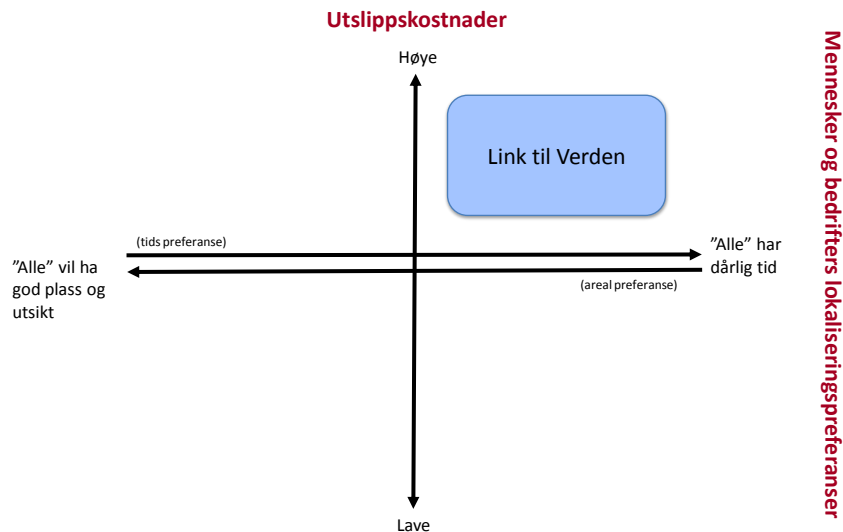
I det fjerde scenariet – *Føling i Fredrikstad* – gjør Fredrikstad og Hvaler felles tilretteleggende reguleringsendringer som gjør at regionen tiltrekker seg familier med som er opptatt av å kombinere urbane kvaliteter med muligheter for utfoldelse på egen eiendom. Egendyrking av frukt og grønt er populært. Film, kultur og design er sterke næringer i regionen, men disse fører ikke til mye verdiskaping. Det meste av verdiskapingen kommer fra de gjenværende delene av industrien og kloke hoder fra det norsk-asiatiske miljøet i regionen.

I scenariefortellingene har vi fokusert på det som er spesielt med de ulike scenariene og hva som har endret seg. Mye vil likevel være slik det er i dag i alle fire scenariene, dette gjelder både befolkning, arbeidsplasser og fritid, men vårt fokus har vært på særtrekk og endringer.

I de neste fire kapitlene presenteres de fire scenariefortellingene i detalj.

4 SCENARIO 1: LINK TIL VERDEN

Høye utslippskostnader og folk har dårlig tid.

Anders's dagbok blogg 14.3.2030

Naboen smilte blidt til meg i heisen når jeg kom hjem i dag og et øyeblikk blir jeg helt satt ut av at jeg ikke husker hva han heter. Det har vært en lang arbeidsdag, og jeg klarer ikke å starte en samtale med ham. Hva var det han gjorde igjen? E-kommunikasjon av et eller annet slag?

Det er godt å komme hjem til Helle og barna, men av og til tenker jeg på hvordan det var når faren min kom hjem fra forretningsreise. Alltid en gave etter utenlandstur. Slik er det ikke nå. Mine barn er ikke så interesserte i hvor jeg har vært og forventer ikke noe ekstra selv om jeg faktisk har rukket innom både Göteborg og København siden jeg dro i dag tidlig. Og det er ingen som venter spent når jeg kommer inn døren, kun et kjapt "husket du å kjøpe den sardinske osten i København?" fra Helle.

Det er rart hvor hverdagslig det har blitt å jobbe på tvers av landegrensene. Det er ikke lenge siden det var et helt dagsverk å komme seg til København fra Norge. Lyntoget plasserer Sarpsborg fint på jetsett-aksen mellom Oslo, Göteborg og København. Dog, jetsett og jetsett. Det er vel ikke de største kaksene som bor her i Sarpsborg. Men effektivt er det når man suser mellom storbyene. Og det er jo fint for barna våre her og, med mange andre barnefamilier og gode barnehage løsninger. Nei ingen grunn til å klage!

4.1 NEDRE GLOMMA PÅ AKSEN OSLO-GÖTEBORG-KØBENHAVN

Dette er historien om et Nedre Glomma i en verden der mangel på nok tid oppleves som det som bremser menneskenes muligheter. Folk vil rekke over mye, de vil bygge sine individuelle karrierer i et moderne arbeidsliv og de ønsker å innrette seg best mulig for å få med seg mest mulig. Samtidig er det dyrt å reise langt. Klimaavtaler og klimasamvittighet gjør at de foretrukne transportmidlene er de utslippsfrie. Her kommer flyet til kort og et nytt lyntog med stasjon i Sarpsborg preger regionen. Sarpsborg tiltrekker seg karrierebevisste familier og kunnskapsnæringer innen informasjonsteknologi og software.

Sarpsborg er et av de foretrukne boområdene for unge nordmenn og innvandrere fra fjern og nær. Ikke de aller yngste, men de som er rundt 30 og i ferd med å etablere både familie og karriere synes Sarpsborg er særlig attraktivt. Stedet er blitt et godt eksempel på

hvordan integrering av innvandrere kan være! Medlemskapet i EU og ryktet som både effektive og produktive, med lang tradisjon for både lav arbeidsledighet og omfattende velferdsordninger gjør Norden og Norge attraktive for kvinner og menn, spesielt de fra Vesteuropa og England. Noe av bakgrunnen ligger i at Norden, og spesielt Norge klarte seg godt under finanskrisen for tyve år siden, og fikk verken den økonomiske bremsen i etterkant eller stor arbeidsledighet på grunn av omstillingene. Hovedgrunnen til at Sarpsborg er blitt så populært i denne sammenheng, er uten tvil LINK – hurtigtoget som kom i 2022. Toget muliggjør en fleksibel porteføljekarriere med oppdrag i flere land. Oslo, Göteborg og København er som nabobyer å regne og mange prioriterer tilgang til alle byene når de velger seg bosted. Sarpsborg sammenlignes ofte med Malmö, et populært bosted for høyt utdannede og en viktig del av akselen Oslo-Göteborg-København.

Arbeidslivet blir ofte beskrevet som et nettverk. Mange av de med høyere utdanning har valgt å spesialisere seg – ofte så smalt at det er få konkurrenter. Det gjelder å ta oppdrag der kompetansen trengs. Ikke minst gjelder dette for kunnskapstunge bransjer som reklame, konsulenter, revisorer, advokater. Nye konsortier av spesialister settes sammen for ulike oppdrag og bedrifter samarbeider og konkurrerer på kryss og tvers. Vinneren er den med den beste sammensetningen av spesialisert kompetanse. Mange velger like gjerne å være sin egen sjef og jobber prosjektbasert. De har porteføljekarrierer, de bygger kompetanse og CV basert på personlige oppdrag og meritter. De nye næringene består av en rekke ulike enkeltpersonforetak som tilbyr ulike spesialisttjenester. For å utvide oppdragsmengden jobber de fleste på tvers av landegrensene og tar oppdrag i hele Skandinavia – noen utover dette også.

Personlig merkevarebygging er viktig i arbeidslivet. God markedsføring av evner og meritter sørger talentmeglerne for. Dette er en form for managertjeneste ikke ulikt managere innen idrett og kultur. Talentmegleren sørger for å få konsulentene i stallen sin i arbeid og promoterer dem overfor store kunder. Megleren kan også skreddersy team til den enkelte oppgave. Megleren har på mange måter overtatt jobben til mellomlederne i de store konsulenthusene. Nå har man ingen fast tilknytning til et konsulentfirma, men inngår som ressurs i en talentstall.

4.1.1 Praktisk, energieffektivt og arkitektonisk utbygging i Sarpsborg

Mens talentmeglerne stort sett holder til i de større byene, er den typiske unge, velutdannede arbeidstakeren oftere lokalisert litt utenfor. Hun er mer opptatt av givende og interessante arbeidsoppgaver enn penger og luksus. Da passer Sarpsborg godt. Her finnes store, komfortable pluss-leiligheter (som ikke forbruker, men produserer strøm) i nær avstand til LINK-stasjonen. Mange bor fortsatt i gamle energioppdaterte eneboliger litt utenfor byen men de tilflyttede velger seg det som sparer mest tid og som er mest praktisk.

Det er ikke bare praktisk å bo i bykjernen av Sarpsborg, det er også et veldig stilig område. I forbindelse med utbyggingen av nytt lyntog ble det utlyst stor nordisk arkitektkonkurranse til den nye stasjonen. Resultatet er en stilren stasjon med mange funksjoner, designet av det anerkjente kontoret ROVO arkkitehtuuri. Et riktig signalbygg er det, og det er blitt et studieobjekt for arkitekter fra nær og fjern. Stasjonen er utstyrt med intelligente energisystemer som gjenbraker varme fra passasjerer og andre som oppholder seg der til energi til andre formål. I de senere årene er det kommet flere fremtidsbygg, tegnet av kjente arkitekter. De fleste høyhusene er fylt med leiligheter for unge mennesker med høye krav. I de nederste etasjene er det forretninger, barnehager og ulike servicetilbud som er døgnåpne. Selv om mye av detaljhandelen foregår på nett, setter innbyggerne pris på å ha tilbud som tannlege og frisør like i nærheten. Det sparer tid og gjør at man ikke trenger å planlegge denne typen gjøremål lang tid i forveien.

Blesten rundt den nye arkitekturen, lyntoget og antallet unge karrierebevisste mennesker i området har også gjort at det kunnskapsbaserte næringslivet i Nedre Glomma har fått et

oppsving. Få forbinder Sarpsborg med fabrikker i dag, det er heller alle små og store tekniske rådgiverbedrifter man forbinder med lyntogbyen. Også IKT-bedriftene har fått øynene åpne for byens gode plassering. Det nordiske hovedkontoret til softwaresekskapet Mammut dominerer gjennom oppsiktsvekkende arkitektoniske løsninger. Bygget har ikke bare gitt selskapet oppmerksomhet men også ytterligere styrket Sarpsborgs image som en fremadstormende og stilig by. Lokalisering i Sarpsborg er både praktisk for kunder og arbeidstakere. I en undersøkelse utført av Nedre Glomma Næringsråd i 2029 oppgir også flere av bedriftene at det å være lokalisert i Sarpsborg signaliserer at man er der det skjer, er nytenkende og internasjonal. Dessuten har fortsatt Sarpsborg billigere og nyere næringslokaler enn Oslo eller Göteborg.

Kombinasjonen av nytt og gammelt i form av gamle bygg, herregårder og industri og nye infrastruktur- og boligløsninger og softwareindustri gjør at noen av de lokale har begynt å kalle Sarpsborg for Lille Seattle. Med enkelte kjente signaturbygg, den nye svevebanen, elvene og fokuset på miljø føler mange at dette kallenavnet treffer godt. Det er derimot ikke alle som føler at dette er riktig vei å gå og enkelte klager på at de nye endringene har ført til for stor tetthet i folk og en mer hektisk profil i det som tidligere var en relativt rolig småby.

Arbeidstakerne i rådgiver- og softwarebedriftene i området kommer i minst like stor grad fra Sverige eller resten av Østlandet som fra Nedre Glomma. "Pendlertogene går begge veier!" sies det ettersom mange av de bosatt i Nedre Glomma pendler ut av regionen. Arbeidsmarkedmessig er Nedre Glomma en viktig del av aksene Oslo-Göteborg-København og både tilfører arbeidsplasser og arbeidskraft til aksene.

4.1.2 *Link til LINK i Fredrikstad*

Etter hvert som Sarpsborg er blitt mer attraktivt og bolig- og næringseiendomsprisene stiger, er også området bort mot Fredrikstad blitt bygd ut med tilsvarende type boligkomplekser. En avansert svevebane med hyppige avganger knytter de nye boligområdene til LINK-stasjonen. Fredrikstad er fortsatt betraktet som litt i bakevja av fremadstormende karrierejegere, men tendensen ser ut til å snu litt nå som det er planlagt å forlenge svevebanetraseen. Mens folk tidligere hadde et forhold til om de bodde i den ene eller den andre byen, er det store spørsmålet nå hvor langt man bor fra LINK-stasjonen. Ryktene går om at Fredrikstad og Sarpsborg er nær en kommunesammenslåing. Mange av de nyinnflyttede har ikke de store følelsene for det ene eller det andre og det er kun de aller eldste som er opptatte av hvor bygrensene går og hvem som er født hvor. Dessuten vil en sammenslåing gjøre det lettere å lage enda bedre forbindelser mellom de to byene, noe som vil gjøre regionen enda mer attraktiv for dem som vil noe.

4.1.3 *Miljøbevissthet og nærturisme*

Generasjonen som nå etablerer seg er vokst opp med miljøendringer som en overhengende trussel og har måttet forholde seg til den i en årrekke. Uten å tenke særlig mye over det, tilpasser dagens unge seg. De er blitt vant til høye utslippskostnader, reiser kun miljøvennlig og ikke lenger enn de må. Ferier og frihelger benytter de til nærturisme. Utflukter til Hvaler og andre nærområder er kanskje ikke det mest spennende i lengden, men det er en kilde til rekreasjon og ro. Med et krevende og spennende arbeidsliv blir ikke de nye Sarpsborgerne så veldig kravstore når det gjelder ferie. Hvaler benyttes mer og mer til fritidsbruk etter at området ble fraflyttet av pendlerne som ønsket å være nærmere byen og LINK. Området er nå preget av hyttebebyggelse og områder til rekreasjonsbruk, som ridning, seiling, sykling etc. I tillegg bruker mange Gamlebyen i Fredrikstad i helger og fridager, da særlig barnefamilier. Området fungerer som et slags museum eller fornøyelsespark, og barna elsker å løpe rundt mellom den gamle landhandelen, biblioteket som er fylt av bøker – ikke leseplater, bakeren og stallen. Inngangsbilletten dekker alt man har lyst til å foreta seg i løpet av en dag.

4.2 VEIEN TIL 2030

Drivkreftene som førte nedre Glomma inn i denne utviklingen var klimaavtalen, de påfølgende dyre klimautslipp og satsingen på LINK toget til Europa. Den økte spesialiseringen i arbeidslivet medfører konsekvenser som økt samarbeid over landegrensener og en utstrakt bruk av andre kommunikasjonsmidler enn internasjonale reiser.

4.2.1 *Klimaavtale og fokus på klima presser frem hurtigtogsatsing i Europa*

Klimatoppmøtene kom og gikk i en lang periode, men i 2015 ble det internasjonale samfunn endelig enig om en klimaavtale. Avtalen inneholdt mange elementer, blant annet om hvordan den vestlige verden skulle hjelpe fattigere land med å innrette seg etter klimatrusselen, men det som påvirket folks hverdag mest var de store avgiftene som ble lagt på utslipp. Aller hardest ble privat bilkjøring rammet, i løpet av få år ble prisen på å kjøre bil nesten tidoblet.

Teknologiutvikling var også et tema i kampen mot den globale oppvarmingen, men dette kom sent i gang. Først utpå 2020-tallet ble det en ordentlig satsning på dette. Da Norge skulle finne et svar på transportproblemet som oppstod etter 2015, var det derfor kjent teknologi som ble tatt i bruk. Nyeste generasjon hurtigtog ble løsningen, og et tett og effektivt samarbeid mellom Østlandsregionen, Göteborg-regionen og Hovedstadsregionen i Danmark førte til at strekningen Oslo – København ble den første som ble bygget ut. Regionsamarbeidet ble også støttet av EU, og LINK er knyttet til et stort nett av hurtigforbindelser nedover Europa.

Planleggingen rundt hurtigtogforbindelsen LINK i Europa kom i gang før klimaavtalen i 2015. Tyskland, Danmark og Sverige var viktige pådrivere for å få dette til og besluttet egne forbindelser allerede i 2013. Norge ble med i 2014 og i 2022 var første forbindelse mellom Oslo og Göteborg åpnet. Ikke ett minutt for sent for alle som var sterkt rammet av økende utslippspriser. Frem mot 2020 ble stadig nye deler av Europa dekket av LINK.

Suksessen til LINK gjorde også at mange i Norge fikk øynene opp for hvor viktig det var å være en del av EU. Klimaavtale, mindre oljeinntekter og et næringsliv som ble mer avhengig av samarbeid med europeiske land var også en del av årsaken til at Norge stemte for EU i 2018. Til manges overraskelse, etter lite strid, nærmest med et skuldertrekk.

Utbyggingen av hurtigtog rundt om Europa har medført at feriemønsteret fra begynnelsen av 2000-tallet har overlevd. De store ferieområdene på kontinentet har knyttet seg til hurtigtoget og satset på elektriske busser til å frakte turistene til de nærliggende områdene. Lengre reiser blir som regel kombinert med arbeid. Man har ikke lenger råd til å reise til Bangkok eller Los Angeles uten å få diverse bidrag fra arbeidsgiver i forbindelse med ulike prosjekter man jobber med.

4.2.2 *Arbeidslivet blir mer individualisert og porteføljeorientert*

Tendensen mot et mer individuelt arbeidsliv, der hver er sin egen sjef og bygger sin egen karriere, så man allerede konturene av rundt 2010, særlig for de som jobber i kunnskaps-tunge næringer. Kanskje var det klimatrusselen som forsterket følelsen av at enhver må være sin egen lykkes smed? I alle fall ble trenden bare sterkere i årene mot 2030. Det å kunne styre sin egen, knappe, tid, ble viktig for arbeidstakerne. De frigjorde seg litt etter litt fra sine arbeidsgivere, og etter hvert som porteføljearbeiderne ble flere, dannet det seg systemer som gjorde det enklere å operere på denne måten. Arbeidslivet er preget av økt internasjonalt samarbeid, og de aller fleste er spesialister innenfor sine små felt. Teamarbeidet er som regel nettbasert og er i økende grad betinget på at alle teamets medlemmer er flytende i ulike lands språk og kulturelle skikker.

4.2.3 *Hurtigtogstasjon i Sarpsborg gjør at byen blir en del av aksen Oslo-Göteborg-København*

Oppvakte byplanleggere og andre fagfolk i Sarpsborg observerte trenden og forstod at dette kunne settes i sammenheng med LINK-toget som var under utbygging. Det å legge til rette for ambisiøse, unge mennesker slik at de kunne bo midt i veikrysset mellom de tre viktigste arbeidsmarkedene var en mulighet de ikke kunne la gå fra seg. Arbeidet lå i å gjøre dette veikrysset så komfortabelt og attraktivt som mulig. Landemerket av en stasjon, som begynte å ta form, satte standarden for området, og ga en åpning for å fornye byen rundt. Utbyggingen av store leilighetskomplekser og tilhørende servicebygg skjedde verken over natta eller uten debatt. Det krevde nye reguleringsplaner og en sterk ildsjel av en ordfører i førersetet. For ordføreren syntes det å gå en evighet før byutviklingen var i gang, men det ble likevel tidsnok til at de første, moderne leilighetene like ved togstasjonen stod klare da LINK kjørte sin jomfrutur.

Ettersom det ble tydelig at stasjonen i Sarpsborg og den nye utbyggingen kom til å bli en suksess var det flere som ville være med på vinnerlaget. Mammut annonserte tidlig sitt inntog i Sarpsborg i 2021 til stor glede for de i Nedre Glomma som var redd for at regionen skulle kun være et pendlersted. Bedriften satset på et innovativt og miljøeffektivt bygg i tråd med resten av utbyggingen. Også det finske arkitektkontoret ROVO arkkitehtuuri eget nybygg på Borregaards gamle tomter ved Sarpefossen fikk mye oppmerksomhet for å fostre kreativitet, godt arbeidsmiljø og fleksibilitet.

Fokuset på et fleksibelt og individuelt arbeidsliv skaper store classeskiller i Nedre Glomma. Den delen av befolkningen som ikke fremstår som spesialist eller som reiser noe i jobben, innehar ikke den statusen det gir å ha internasjonale venner gjennom jobben, samt å kunne snakke flytende italiensk og urdu. Det er ikke bare unge ambisiøse mennesker som velger å bosette seg her, selv om utviklingen de siste årene nok har vært mest preget av nettopp dette. Mange føler at nettopp deres gruppe ikke får nok fokus fra kommunen, og dermed faller litt fra resten av samfunnsutviklingen i området.

Fredrikstad var først overbevist om at det ikke ville ha negativ betydning for dem at Sarpsborg fikk LINK-stasjonen, men byen så etter hvert at Sarpsborg ble foretrukket av unge etablerere. Det tok imidlertid flere år før Fredrikstad gikk inn med midler til en link til LINK. Områdene i grenselandet mellom Sarpsborg og Fredrikstad var de som først fikk tilførsel til hurtigtoget. I flere omganger ble kommunesammenslåing diskutert, men det var motvillighet i begge leire. Mens man i Sarpsborg var nølende med å dele suksessen, syntes mange i Fredrikstad at Sarpsborg hadde forandret seg til det ugjenkjennelige og at dette ikke var noe de ønsket å være del av.

4.3 UBEHAG:

Leserinnlegg i Fredrikstad Arbeiderblad 16.10.2019

La meg åpne med å stille et spørsmål jeg mistenker at folka i kommunen ikke har stilt seg selv på evigheter... hva faen skal vi som *ikke* pendler med LINK eller fyker rundt og gir råd til hverandre finne på i denne kommunen? Hvor er satsingen på våres arbeidsplasser? Og hvor lenge må vi tåle hovne Sarpinger som ser ned på oss som fortsatt tilhører gutta på gølvet?!

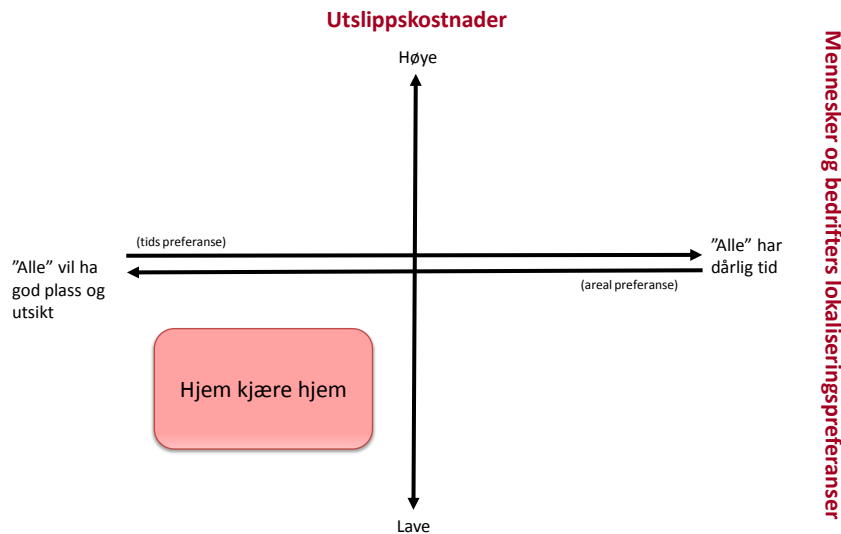
Overalt hvor jeg går er det ambisiøse drittunger som flytter inn med unger og fancy møbler, det Fredrikstad som jeg vokste opp i er borte... Det bygges merkelige høybygg på alle ledige tomter, barnehager til barn av de kvalme Oslo-trynene legges på de flotteste steder, mens alle mine kameraters arbeidsplasser blir lagt ned... vi veit at tung industri ikke er populært i disse dager med miljø ditt og miljø datt, men før klimaavtalen kom var kommunen, og Norge for øvrig, mer enn villig til å holde hjørnesteinsbedriftene i lokalmiljøet... men når vinden snur er det vanskelig å finne gode venner i kommunen...

Mitt eneste alternativ nå er å stå i kassa på Coop'en, sammen med 18 år gamle drittunger og selge mat til de snobbene som kun kjøper melk og brød, mens resten av maten deres kommer

spesialinnpakket fra fancy gourmetbutikker i København... Å bukke og skrape for unge jyplinger var ikke det jeg hadde forespeilet meg i mine siste yrkesaktive år!

Jeg synes det er ille nok å bo sammen med, og selge matvarer til, kvalme Stockholm-tryner, jeg er i hvert fall ikke interessert i å dele kommune med de som startet dette helvete! Sarpingene kan holde seg for seg sjøl! Og de kan ta med seg alle innflytterne! Det er skammelig å se vår engang stolte by sleike Sarpsborg opp etter ryggen! Ikke trenger vi LINK og ikke vil vi ha en felles kommune med de blærene!

5 SCENARIO 2: HJEM KJÆRE HJEM

Det gode liv i Nedre Glomma

Utdrag fra Magdalene Harstads hjemmeside "Familielykke", 11. august 2030

Når har endelig også vi flyttet fra maset på Frogner til rolige Nedre Glomma. Vi hadde lenge sett for oss en villa på Kråkerøy men da jeg oppdaget de nybygde villaene på Grålum var jeg ikke i tvil. Husene og området er som en Art Deco drøm! Det er som en liten bit av Miami har landet her i Sarpsborg.

Det var en lettelse å komme seg ut av Oslo, det ble rett og slett for stressende. Det er ille nok at både jeg og John skal jobbe der hver dag, men barna våre skal slippe de dårlige skolene, kriminaliteten og stresset. Ikke minst hadde verken vi voksne eller barna nok plass i leiligheten. Det er ikke godt for familiefreden når man hele tiden går i hverandre.

I vårt nye hus har vi 550 m² fordelt på to etasjer. Her har far eget fotorom, mor har sin skrivestue og de tre barna har hvert sitt rom og en felles barnestue med plass til hjemme-kino. Nå mangler vi bare basseng for virkelig å få oppfylt Miami drømmen!

Men selve hjertet i huset er selvfølgelig kjøkkenet. Her samles familien til matlaging og vi har allerede invitert gjestene til 3 retters middag nå på lørdag. Noen av dere lesere som har gode tips til hva jeg kan servere?

5.1 NEDRE GLOMMA EN DEL AV STOR-OSLO

Dette er historien om et Nedre Glomma i 2030 hvor befolkningen har fokus på familie og hjem. Store hus i nybygde forsteder preger Nedre Glomma. Idealet er et stort hus med mye plass til matlaging, middagsselskaper og hvor barna har god plass til å boltre seg. Mange jobber også hjemmefra med nettbutikker og ulike nettjenester som for mange gjør det mulig å leve av hobby som interiør eller hagedesign. Men de fleste som bor i Nedre Glomma jobber i Oslo. Effektive veier gjør at pendlingen er effektiv og prioritering av pene bomiljøer med store hus gjør at mange heller velger en lang reisevei fremfor å bo sentralt. Mange av storbyene i Norge oppleves også som utrygge og uegnet som oppvekstmiljø og det er de aller rikeste og de aller fattigste som i utgangspunktet velger å bo urbant.

5.1.1 *Hjem og familie gir status*

Oslo og Akershus sysselsetter de fleste på Østlandet, men de færreste ser det som viktig å bo nær jobben. Folk i Nedre Glomma pendler i stor grad til Oslo hvor de best betalte jobbene er. En godt betalt jobb er viktig for å ha råd til stort hus og alle duppedingsene et velmøblert hjem trenger, men jobben er mer et middel enn et mål for de fleste. Målet er det gode familieliv og 2030 oppleves av mange som middelklassens renessanse. Status ligger i fine biler, hjemmelaget mat, innredning og friske barn.

I en NRK debatt trekker sosiologen Einar Heia paralleller mellom dagens tidsånd og samfunnet på 1950 og 60-tallet. Men Heie peker på grunnleggende ulikheter. "Vi tar det i dag for gitt at både mor og far bruker mye tid hjemme pluss at de bidrar økonomisk. Slik var det ikke i midten av forrige århundre. Riktignok var hjemmet også da utgangspunktet for menneskelige relasjoner, men den gang var det mor som opprettholdt den hjemlige infrastrukturen. Nå er far minst like viktig. Dette henger sammen med en endret verdi-balanse. En stor familie, plassert i et trygt hjem, det er vår tids viktigste statussymbol. Da er det klart far må være en del av det", resonnerer Heia. Det at homofile har de samme rettigheter til adopsjon og giftemål og deltar i familielivet i forstedene, var også utenkelig for 80 år siden.

En annen forskjell, påpeker Heia, er at familielivets privatliv på ingen måte er hellig i 2030. Det er ikke nok å ha det perfekte familielivet, det skal helst vises frem og. Internett og sosiale medier brukes som showcaser for innredning og matlaging. Og siden man enda ikke kan smake eller lukte på internett blir lyd og bilde viktig. "Den perfekte bursdagskaken ser ofte bedre ut enn den smaker" blir det sagt. Form og design er viktig og det er viktig å ha god plass til alle møblene og de digitale dingsene et hvert hjem *må* ha. Heia forklarer dette med at kombinasjonen av Norges langvarige posisjon som et velstandssamfunn og tidens globale uro, har vendt befolkningens oppmerksomhet mot de grunnleggende sider av livet – familielivet. Velstanden skal brukes til å bygge seg et fint rede og vise det frem.

5.1.2 *Barnefamilier i Nedre Glomma*

Nedre Glomma er et populært område å bo i. Tidligere jorder blir brukt til utbygging av store villaer og tiltrekker ikke minst velstående middelklassefamilier. Gamle villaer i Fredrikstad og Kråkerøy er spesielt populære, men de fleste bor i nyere hus. Gode veier gjør at pendling til Oslo eller Göteborg oppleves som uproblematisk. I tillegg velger stadig flere å jobbe 80 prosent, eller ha hjemmekontor en dag i uken. Familielivets status gjør at mange arbeidsgivere forventer at arbeidstakere prioriterer familien.

Selv om mange pendler til Oslo for å arbeide, er det også mange som jobber i Nedre Glomma. Ikke minst innen næringer som helse, handel, underholdning og utdanning – alle næringer som er viktige for enhver attraktiv region og viktig for å tilby gode tjenester til innbyggerne. En stor del av tjenesteproduksjonen skjer innenfor sterke kommuner og Nedre Glomma kommune sysselsetter mange. På grunn av kommunens tiltrekningskraft for unge familier er gjennomsnittsalderen i Nedre Glomma lavere enn i landet som helhet, og med relativt færre pensjonister. Dette gjør at Nedre Glomma har en bedre økonomisk situasjon enn mange andre som tynges av en stadig eldre befolkning. Aldringen av befolkningen er tidens store politiske utfordring, men i Nedre Glomma er de ikke så opptatt av dette. Her kjører politikerne ufortrødent videre med stadig nye tiltak som kan tiltrekke unge familier.

Mange lever også av å vise frem sine hjem, kaker og håndarbeid. Mange bloggere selger interiørartikler, hjemmelagde smykker og oppskrifter. For de aller fleste er dette kun en hobby, men noen klarer også å ha en god inntekt på dette, særlig de som selger unike og selvlagde ting som smykker, strikketøy og oppskrifter. De mest populære bloggene gir også god annonseinntekt og drømmen er for mange å bli blogg-kjendis og kunne leve av dette. Nedre Glomma er stolt av å ha flere blogg-kjendiser, særlig musikkbloggeren Tim

fra Kråkerøy og smykke-Wenche fra Sarpsborg er stadig referert til i mediene og har høy profil.

Selv om Nedre Glomma kommune er tett tilknyttet Oslo og av mange betegnet som en forstad til hovedstaden, er kommunen stolt av sine bysentra. Både Fredrikstad og Sarpsborg sentrum har gode tilbud til innbyggerne i form av restauranter, kino, teater og handel. Mange drar til Oslo i forbindelse med spesielle kulturelle anledninger, men de fleste kulturopplevelsene gjør man i nærområdet sitt. De ulike sentraene har derimot litt ulik profil. Sarpsborgs tilbud er mest rettet mot barnefamilier med god råd. Små delikatessebutikker, barnevennlige kafeer og klesbutikker dominerer sentrum. Fredrikstad har et mindre barnevennlig og litt tøffere image. Fredrikstad fronter kultur og kveldstilbudet sitt og skryter av å ha flest konserter i Norge utenfor Oslo, samt et yrende restaurantliv. Noen kritikere mener at de to sentraene i for stor grad er bygget opp om en steril kjøpesentermodell hvor man "rydder" vekk uønskete elementer, men de fleste er glade for å ha trygge og behagelige områder å handle og spise i.

5.1.3 Verden oppleves som urolig og farlig

For mange oppleves verden utenfor hjemmet, òg utenfor Norge, som svært urolig og farlig. Konflikter og naturkatastrofer får mye oppmerksomhet i media. Reising ses på av mange som risikabelt, noe som gjør at de fleste tenker seg om en stund før en legger ut på en lengre reise. Storbyene oppleves særlig risikoutsatt. Selv om det kanskje ikke er så stor risiko i virkeligheten, har uroligheter i flere europeiske byer rundt 2020 gjort at byshoppingferier har blitt mindre populært; shoppingen kan man jo uansett gjøre på nett eller i nærmiljøet. Eksotiske reisemål i Sør og Øst er heller ikke fristende for den nervøse vestlige befolkningen. Naturkatastrofer og epidemier er noe mange forbinder med disse delene av verden, dessuten er det nyrike kinesere som får mest oppmerksomhet. De er villig til å betale ekstra for sikkerhets- og servicetjenester, noe spesielt nordeuropeere ikke er vant til.

5.1.4 Klimaflyktninger på Alvivene

Norge har i likhet med andre vestlige land fått en del klimaflyktninger, spesielt er det mange fra Maldivene og Bangladesh i Norge. De fleste av disse bor i hovedstaden, men også Nedre Glomma har fått en liten koloni av flyktninger fra Maldivene. Mange av disse er bosatt på Alvim, på folkemunne kalt Alvivene. Mange er bekymret for at disse ikke integreres godt nok i samfunnet, og at de heller ikke selv gjør nok for å finne seg til rette her. Særlig er enkelte representanter for den norsk-pakistanske befolkningen skeptiske til klimaflyktningene og er raske å påpeke til sine nye landsmenn at her må man gjøre en innsats selv for å bli integrert, og at man ikke kan forvente å få alt servert på sølvfat. "Her kan vi ikke være naive! Staten må også stille strenge krav til klimaflyktningene!" sier Hamid Gaja til Østlandssendingen. Mer positive røster påpeker at integrering tar tid, men at nettopp den norsk-pakistanske befolkningen er et godt eksempel på en gruppe som med tiden er blitt en integrert del av den norske identiteten. Mange peker også på at regionenes aktive politikk ovenfor de nye landsmennene og omfattende velferdsløsninger gjør at nettopp Nedre Glomma har hatt en myk og relativ rask integrering av de nye klimaflyktningene.

5.2 VEIEN TIL 2030

Drivkreftene som forklarer utviklingen i dette scenariet er mangel på klimaavtale som gjør at utslippskostnadene forblir lave og at Norge fortsatt henter inn oljeinntekter. Derimot fører de begynnende klimaendringene til ulike typer protester og en verden som oppleves urolig. Mediene bidrar sterkt til dette inntrykket og uroen fører til at det er en trend mot å søke trygghet og hjemmekos fremfor spenning og opplevelser.

5.2.1 *En urolig verden som ikke klarer å bli enig om en klimaavtale*

Verdenssamfunnet klarte aldri å bli enig om en klimaavtale. Rundt 2015 skifter fokuset fra utslippskutt til å begrense konsekvensene av de begynnende klimaendringene. Særlig land i sør, som er spesielt rammet, er klare på at de forventer en kompensasjon fra verdenssamfunnet for det de anser som en konsekvens av Vestens ekstravagante livsstil. Noe kompensasjon kommer og det opprettes flere FN organisasjoner for å takle klimaflyktninger og humanitære kriser. Men det er relativt beskjedne summer som er disponible, og den hjelpen de får blir sett på som et "plaster på et infisert kjøttsår" av mange.

Vestens manglende innsats på dette området fører til store frustrasjoner i sør og gir god grobunn for ekstreme grupper. Green Warriors er en av de mest beryktede gruppene som med et samarbeid med islamistiske og nasjonalistiske grupper i Asia gjennomfører flere terrorangrep i USA og Europa rundt 2020. Avstanden mellom politiske holdninger i Nord og Sør øker, og innen 2025 har mange gitt opp håpet om at verdenssamfunnet skal klare å gå sammen om å finne en felles løsning på klimaendringene. Selv om oljeproduksjonen minker i verden har nye gasskilder og fortsatt enorme mengder kull gjort at den resterende oljen kan brukes i transportsektoren lenge ennå. Oljeprisen begynte å stige kraftig fra 2015, både som følge av få land var villige til å innføre forbruksavgifter på CO₂ og som følge av færre nye globale oljefunn.

5.2.2 *Norge henter fortsatt inn oljeinntekter*

For Norge betyr dette blant annet fortsatt meget gode inntekter fra oljeutvinning. Nye felter ble åpnet, hvor oljefeltene utenfor Lofoten var de største. Statoil er også aktiv innen oljeutvinning i Canada, Russland og Brasil, og måten man opererer på har gitt nordmenn et litt cowboy-aktig rykte. Mange er kritiske til grunnlaget for Norges oljerikdom og mener at man gir for lite tilbake til de berørte lokalsamfunnene. En skandale i 2019 knyttet til hvordan norske oljeselskaper og leverandørselskaper forhandlet seg frem til subsea-kontrakter i Brasil skadet Norges renommé. Mange føler at mye negativ oppmerksomhet rundt norske selskapers utenlandsaktivitet gjør at nordmenn ikke lenger er stolte av å si at man er norsk i internasjonale sammenhenger.

Statens petroleumsfond utland vokser imidlertid og Norge er og blir et rikt land med råd til gode velferdsløsninger til innbyggerne – bedre enn noen land man kan sammenligne seg med. Den andre siden av rikdomsmedaljen er at all virksomhet som konkurrerer med utlandet enten må bygge på spesialisert kunnskap, eller meget høy produktivitet. Det er mange virksomheter som ikke klarer dette og flytter virksomhet ut av landet. Ikke minst industrien merker dette. På folkemunne sier man at den siste ikke-petroleumsrelaterte industriarbeider ble sagt opp i 2022. Dette er ikke helt riktig, da mye FoU-virksomhet og noen hovedkontorer fortsatt finnes i Norge, men i stadig mindre grad enn før. Men oljerelatert leverandørindustri vokser og sysselsetter mange. Dette er derimot hovedsakelig på Sør- og Vestlandet. Nedre Glommas industri drar lite nytte av dette.

5.2.3 *Det investeres i infrastruktur og kommuneleddet styrkes*

Statens manglende evner til å investere i jernbane gjør at flere kommuner på Østlandet i 2012 forlanger at man må satse bredt – jernbane + vei. En ensidig satsing på jernbane

holder ikke. Tilflytningen er for stor og stadige forsinkelser gjør at man må ha et mer robust alternativ. Det betyr alternative transportårer. I ettertid ble aksjonen kalt kommunenes veioppør. Aksjonen fikk bred politisk tilslutning, noe som førte til en storstilt og systematisk oppgradering av både veinett og tog på Østlandet. Mange av byene nær Oslo opplever en befolkningsøkning ved at stadig flere velger å jobbe i Oslo, men pendler fra Akershus, Buskerud, Østfold eller Vestfold.

I 2016 bestemmer regjeringen seg for en storstilt kommunesammenslåing samtidig som at fylkesleddet blir fjernet. I løpet av tre år går man fra 450 til 100 kommuner. Som et resultat av dette blir kommunenes stilling vesentlig styrket. Sammenslåingen gjør at man får mer tyngde, og etter mange år med innskrenkninger får kommunene mer politisk og økonomisk handlingsrom.

Hvaler, Fredrikstad og Sarpsborg blir slått sammen, og selv om dette i første omgang er upopulært lokalt, klarer den nye administrasjonen og politiske ledelsen å samarbeide og lage en felles identitet rundt Nedre Glomma kommune. Sammenslåingen gjør Nedre Glomma til en av de største bykommunene i Norge som sammen med Drammen er de to byene i Norge med høyest vekst i innbyggertallet i perioden 2014-2030.

5.2.4 Nordmenn flytter til Østlandet, men ikke nødvendigvis Oslo

Innflyttingen til Østlandet fra resten av landet fortsetter også i perioden 2010-2030 og for de fleste er området rundt Oslo mer attraktivt å bo i enn Oslo. Oslo blir sett på som utrygt. Generelt er det en anti-urbaniserings trend i vesten hvor man søker seg til store hus og trygge hjem som følge av et urolig verdensbilde. Denne trenden blir ytterligere forsterket av at Oslo taper kampen om å tiltrekke seg skatteinntekter og innbyggere. Bydelene i Oslo har flere svakerestilte grupper enn kommunene rundt og velferdstilbudet lider på grunn av dette. Innbyggerne på Østlandet "shopper" kommune å bosette seg i og er kvalitetsorienterte forbrukere.

5.2.5 Nedre Glomma har satset på boligområder for familier

Nedre Glomma kommune blir sett på som et attraktivt sted å flytte til. Dette skyldes blant annet at Nedre Glomma allerede i 2016 valgte å satse på å tiltrekke seg barnefamilier. Andre byer og kommuner på Østlandet bygde sentrumsnære leiligheter, noe politikere i Nedre Glomma tidlig forutså kun ville tiltrekke en aldrende befolkning. I stedet besluttet man seg for å utvikle gode møteplasser og handlemuligheter i Sarpsborg og Fredrikstad sentrum og la heller til rette for utvikling av gode tomter for eneboliger utenfor byenes sentrum. Med ulike profiler har både Sarpsborg- og Fredrikstadsentrum blitt populære fritid og kultursentra for de bosatt i området. Befolkningsøkningen på Østlandet gjorde at jordvernet kom under press, noe som gjør at det er lettere for Nedre Glomma å argumentere for å frigi jorder til nye boligområder.

Denne satsingen på boligområder rettet mot barnefamilier fører til at Nedre Glomma opplever eldrebølgen som langt mindre dramatisk enn resten av Norge. Takket være en frisk og arbeidsfør befolkning kan Nedre Glomma tilby mye bedre kommunale tjenester for barnefamilier enn de fleste andre kommuner på Østlandet som føler at deres kommunale budsjetter blir spist opp av pensjonister og syke. De gode kommunale tjenestene kombinert med nye og gode boligområder gjør at Nedre Glomma er en populær kommune for foreldre i alderen 30-45 år.

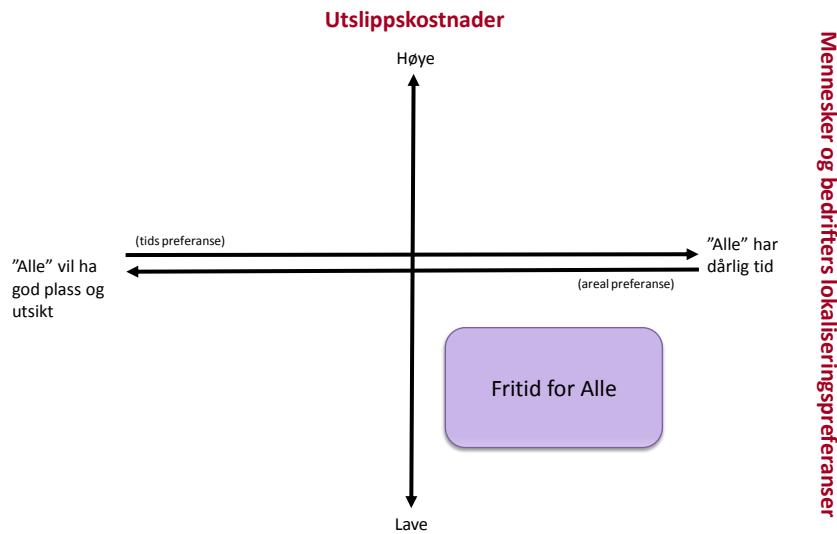
5.3 UBEHAG:

Leserinlegg: Mari Jensen, tidligere leder av Natur og Ungdom Fredrikstad

Av og til stusser jeg når jeg går rundt i Nedre Glomma og ser alle disse store husene, store bilene og alle de nye beboerne her som er så vellykket. Selv vi som er vokst opp på 80-tallet vet jo at et stort hus ikke alltid betyr lykke. Men jammen er de nyinnflyttede flinke til å fortelle oss hvor lykkelige og vellykkete de er. Av og til får jeg følelse av at naboene mine er på en konstant videregående/ungdomsskole reunion med stort behov for å fortelle om hvor bra de har det. Jeg må innrømme at jeg blir sliten av mindre!

Når jeg vokste opp så vi for oss en fremtid hvor verden sammen gjorde et krafttak for å ordne opp i klimaproblemene. Dette er det ingen som prater om lengre. Klimaendringene er allerede blitt tydelige, lidelsene til verdens fattige i sør er store og jeg skjønner godt frustrasjonen til Green Warriors, selv om jeg på ingen måte støtter deres aksjoner. Men leser man aviser i dag så virker det som om deres aksjoner kun er basert på hat mot Vesten. Er det ingen som tør å spørre hva dette hatet bunner i? I stedet øker vi forbruket vårt hvert år og stikker hodet i sanden. Regjeringen går til valg på nok en veisatsing og vi er mer opptatt av interiør enn hva som skjer i verden. Er det slik vi egentlig vil ha det i Nedre Glomma?

6 SCENARIO 3: FRITID FOR ALLE

Helgetipset: Sarpsborg!

”Hva skal du gjøre i helgen?” er et spørsmål mange både frykter og gleder seg til å svare på. Og for mange er det om å gjøre å være original i sitt svar. En gang i tiden holdt det for mange å svare fjellklatring i Alpene eller vingårder i Italia for å få anerkjennelse, men den tid er dessverre forbi. Skal man oppnå kredibilitet i lunsjen etter ferien bør man helst si et sted ingen rundt bordet har vært og en aktivitet få har prøvd og ingen forbinder med det nevnte stedet. Og det blir som mange av oss har erfart, stadig vanskeligere!

Men her er et tips: Hva med å bli i Norge i helga? En av Norges best bevarte hemmeligheter er for tiden Sarpsborg. Er du fra Østfold er du kanskje klar over at Sarpsborg sentrum for lengst har passert Gamle Byen og Værste i Fredrikstad og Grünerløkka i Oslo i sjarm, utesteder og restauranter. Men for resten av oss er Sarpsborg en hyggelig overraskelse. Neste helg åpner også Norsk Industri Museum ved Sarpsfossen og her får du et unikt innblikk i norsk industrihistorie. Og om ikke det er nok er selvfølgelig de flotte svabergene på Hvaler med mulighet for bading og seiling fortsatt et alternativ. Men kjapp deg om du vil rekke dit før naboen!

Aften.no, 20.05.2030

6.1 BÅTFOLKETS NEDRE GLOMMA

Dette er historien om et Nedre Glomma i et Norge hvor folk er opptatt av opplevelser og reiser. Veldig mange føler at de ikke har nok tid til alt de skal se og gjøre og det er viktig å bo steder hvor man har kort reise til jobben, en flyplass, gode kulturtilbud og steder hvor de kan dyrke hobbyen sin. De fleste i Norge bor i en av de store byene hvor de har tilgang til konsertscener, restauranter, flyplasser og kunstutstillinger, men mange ønsker også lett tilgang til natur og hytter eller seiling. Nedre Glomma er en attraktiv region særlig for de som liker å seile og som føler at området innerst i Oslofjorden har blitt for trangt.

6.1.1 Tidspress i fritidssamfunnet

James Taylor fra New York Times skriver en artikkel om annerledes landet Norge og tidsparadokset blant Nordmenn. Norge er det OECD landet som har lavest antall arbeidstimer, men stadig flere Nordmenn oppgir likevel at mangel på tid er deres største

problem. Mens folk i New York er stresset fordi de jobber 60-70 timers uker virker det som om nordmenn er stresset fordi hobbyene deres tar alt for mye tid. Han snakker med sosio-ologen Erling D. Elster som prøver å forklare: "Nordmenn har gjennom flere generasjoner opplevd høy levestandard i et trygt og egalitært samfunn og er kanskje derfor lite opptatt av materiell status. Status oppnås gjennom aktiviteter ikke ting og fritid blir viktig. Ferier og fritidsaktiviteter brukes ubevisst av mange som en måte å signalisere hvem man er. Det er både en måte å vise seg frem til omgivelsene, men også en måte å søke tilhørighet. Og et trygt arbeidsmarked gjør at de fleste trygt kan rette sitt fokus mot fritidsaktiviteter i stedet for jobben sin. Det er i fritiden man ønsker å prestere. Også må det ikke undervurderes at antallet pensjonister som ikke trenger å jobbe er svært høyt, selv etter at man satte pensjonsalderen til 70 år. Men dette fritidsfokus gjør derimot at mange føler at tid er en begrenset ressurs, det er så mange hobbyer og så lite tid! Det er selvfølgelig et luksusproblem, men for mange er likevel en kilde til stress og uro."

Den amerikanske journalisten er dratt til Hvaler for å besøke Erling D. Elster og selv om han er begeistret for naturen ute på Hvaler, lurer også han på hvorfor befolkningen som er så presset på tid ikke velger å bo mer sentralt. Årsaken er selvfølgelig at fritidsinteressene dyrkes akkurat her. Hvaler og Fredrikstad er i stor grad befolket av folk som er båt-entusiaster og mange er dessuten pensjonister. Men selv om noen få pendler ut av regionen så er det også mange som arbeider i regionen Nedre Glomma.

6.1.2 Tjenestebasert næringsliv i et postindustrielt samfunn

De fleste i regionen jobber med tjenesteyting av ulik grad og Nedre Glomma har en stor andel av bedrifter som tilbyr IT og support tjenester til bedrifter. Mye av dette har sitt utspring i den gamle industrien i både Sarpsborg og Fredrikstad. Industriens og det generelle næringslivets outsourcing av supporttjenester på 90 og 00 tallet ga grobunn til proffe support byråer innen regnskap og IT som nå yter tjenester på et internasjonalt nivå, men med fokus på Norge og Sverige. Stabburet, Borregård og Brynild har fortsatt noe aktivitet, men support bedriftene har for lengst vokst fra den tradisjonelle industrien i antall sysselsatte. De har tett kontakt med kontor i resten av verden, spesielt India, men mye gjøres også i Norge og krever norsk spesial kompetanse. Nedre Glommas post-industrielle kultur med høy toleranse for skiftarbeid er en stor fordel for tjenestebedriftene som må være tilgjengelige og klare til alle døgnets tider. Dette gjør at få av disse tjenestebedriftene anser det som relevant å flytte til andre steder i Norge.

I tillegg til outsourcing av IT og supporttjenester til bedrifter kan også privatpersoner bruke butlertjenester og outsource eget husarbeid og personlige gjøremål som stjeler tid. De fleste får skittentøy og matvarer levert på døren og mange bedrifter tilbyr vaskehjelp til sine ansatte. Noen velger også å få barn i barnehagen levert og hentet av små leveringsfirmaer som annonserer med at de gjør hverdagen mer effektiv og behagelig for de små. Gode tekniske løsninger gjør at mye av dette kan arrangeres via tastetrykk på telefonen eller på internett. Østfold og Nedre Glomma ligger også i front her, mange av løsningene har blitt utviklet i Fredrikstad og firmaet "Yes Miss Sophie" og barneleveringsfirmaet "Driving Miss Daisy" har hovedkontorene sine på Værste hvor de videreutvikler og opprettholder programvaren som gjør at butlertjenester er noen få tastetrykk unna. De som faktisk utfører de praktiske tjenestene befinner seg derimot over hele Norge.

6.1.3 Båtentusiaster i Fredrikstad og musikkhipstere i Sarpsborg

Værste i Fredrikstad blir på folkemunnet kalt Silicon Værste på grunn av software- og IT-bedrifter. Men Værste er mer enn en arbeidsplass. Det er blitt et populært sted å bo, arbeide og besøke på kveldstid. Praktiske, nye leiligheter som gir lett tilgang til sjø og seilbåter gjør at mange båtentusiaster bosetter seg i området, særlig de i 50-60 års alderen som har råd til leilighetene etter at barna har forlatt redet. I tillegg er det rikelig tilgang til restauranter og konsertscener som gjør at folk vil bo i og i nærheten av området. Nærheten til Gamle Byen og restaurantlivet der er også noe mange som bor i Fredrikstad

trekker frem som en fordel, selv om mange er kritiske til tettheten av turister og turistfeller som man finner der. For mye Disneyland sier mange og de som har god kunnskap til Nedre Glomma drar heller til Sarpsborg for finne den autentiske småbyfølelsen.

Etter at handlesenteret Storbyen ble revet og St Maries gate ble pusset opp, fikk mange øynene opp for Sarpsborg. Restauranter og kafeer flokket plutselig til. "Værste og Gamle Byen er flott for de eldre med penger, men Sarpsborg er stedet for de unge som jobber her og som ikke har råd til leilighet med egen brygge" forteller Lise Bardøen i et intervju til Dagbladet.no i artikkelen "Sarpsborg, den nye Grünerløkka?". Lise er en av ildsjelene rundt musikkmiljøet rundt Glenghuset, ofte kalt Glengsmiljøet. Bardøen har en finger med i spillet på flere av de nye barene og restaurantene som har åpnet opp de siste årene.

Hun har tidligere bodd i Brooklyn i New York og Camden i London og føler at Sarpsborg har litt av samme stemningen: "Sarpsborg har lenge hatt billige småhus nært sentrum og gradvis har vi vært flere likesinnede som har flyttet opp hit. Det er litt mer puls og lyd her oppe og det er ikke så høy gjennomsnittsalder som gjør at det er lettere å få til en alternativ musikk scene. Det er litt den samme fandenivoldske stemningen her som man finner i Camden i London. Mens Fredrikstad har mange flotte scener og klarer å tiltrekke seg de etablerte artistene kan man i Sarpsborg høre en lokal, polsk eller svensk artist som ikke ennå er kjent, men kanskje er det neste store."

Artikkelen beskriver videre hvordan Sarpsborg har klart å fange litt av den autentiske småbyidyllen som man også finner i steder som Brooklyn, Shoreditch og Camden. Uavhengige butikker, puber og kafeer gjør at Sarpsborg føles som et frisk pust fra kjøpesenterbyene man finner andre steder på Østlandet. Kombinert med en spennende musikkscene og uteliv gjør dette at folk valfarter til byen fra hele Østlandet og Vest Sverige. Journalisten er også innom det nylig åpnete industrimuseet ved Sarpsfossen og får omvisning i det gamle industriområdet og Hafslund Hovedgård og konkluderer med at dette er en by hun kommer til å besøke flere ganger denne våren.

En av fordelene med å bo i Nedre Glomma for den reiseglade befolkningen er den korte distansen til Rygge flyplass som gir lett tilgang til spennende destinasjoner via hovedflyplasser i Europa. Verden skal oppleves sies det, og man skal helst oppleve noe nytt. Fokus på hva man gjør i ferien er nesten like viktig som hvor man er, padling i Colombia, surfing i Sri Lanka eller maraton i Hong Kong er typiske rapporter på hva man har brukt ferien til. Under en halvtime til nærmeste flyplass blir da et viktig argument for å bo i Nedre Glomma.

6.1.4 Eldrekollektiv ved kysten

For en stor del av befolkningen i Nedre Glomma er det ferie hele året. Regionen er populær blant pensjonister, særlig de som er friske nok til å nyte pensjonisttilværelsen. Og med flere fritidsinteresser enn timer i døgnet er det også viktig for disse å bo i praktiske leiligheter med lett tilgang til flyplass og fritidsaktivitetene sine. Mange bor også på Hvaler der egne eldreboliger og eldrekollektiver er satt opp som gjør det mulig for de eldre å bli boende ved sjøen så lenge som mulig.

Eldrekollektivene er som regel satt opp av de eldre selv, i utformingen ligner de litt på borettslag med egne styrever og egne leiligheter til de eldre. Men kollektivene er spesialbygd for å passe behovene til de eldre, for eksempel kjøper man som regel inn butlertjenester. I kollektivene er det ofte satt i gang ulike aktiviteter for og av de som bor der og man har felles transportløsninger. Fordelen for de eldre er at de slipper å føle at de bor på institusjon og mange mener det er viktig at de får bestemme over hverdagen sin selv gjennom å være aktive i styrever og aktiviteter. Eldrekollektivene er stort sett finansiert av de eldre selv, en gruppe som har god råd, men noen kollektiver har også en andel "kommunale boliger" med finansieringshjelp fra kommunen til de som ikke selv har råd til å betale for dette.

Den store andelen pensjonister og eldre i området gjør også at helsearbeid er viktig i Nedre Glomma. Men med avansert telemedisin er sykehusene blitt mindre viktige og helsearbeidet i stor grad flyttet hjem i stuene til folk. Det er kun de aller sykeste som trenger personlig pleie, mange får medisiner levert på døren etter å ha loggført egen helse gjennom internettløsninger. Sykehuset i Sarpsborg er ledende på denne type tjenester og blir ofte dratt frem som et eksempel på et effektivt og velfungerende helsevesen.

6.1.5 Øst-Europeiske enklaver

Nedre Glomma har etter hvert også en stor andel av befolkningen med røtter andre steder i Europa. Mange svensker og øst-europeere som opprinnelig kom til Norge for å arbeide, bosatte seg i Norge permanent og mange har valgt Nedre Glomma som bosted på grunn av nærheten til Sverige og EU. Både Sarpsborg og Fredrikstad har fått mange polakker som gjerne vil bo i de små eneboligene som mange nordmenn føler er for usentrale og det er opprettet små enklaver med ulike europeiske miljøer i Nedre Glomma. Disse er godt integrerte i arbeidslivet og er en viktig årsak til veksten i de forretningsmessige og personrettede tjenestebedriftene i regionen. Men de nye gruppene er i mye mindre grad en del av den norske fritiden. Mange sier at det norske jaget etter opplevelser og eksotiske reiser føles fremmed og svært luksuriøst, og at de er mer opptatte av å bevare sin kulturelle identitet og har mye kontakt med hjemlandene sine.

6.1.6 Sterkt samarbeid og lokal patriotisme

Sarpsborg, Hvaler og Fredrikstad går sammen om å levere tjenester til befolkningen og kommunene har et nært samarbeid innen helse, utdanning og kulturtilbud til befolkningen. Noen sammenslåing kommer likevel ikke på tale. Den lokale patriotismen står sterk og særlig er Sarpsborg redd for at Fredrikstad vil få for mye makt i en sammenslåing. I realiteten fungerer likevel de tre kommunene som en by i form av bosetting, sysselsetting og samarbeid om kommunale oppgaver.

6.2 VEIEN TIL 2030

Drivkreftene bak dette scenariet er blant annet at man ikke får en klimaavtale, men anvendelse av ny teknologi gjør at utslippene blir mindre en fryktet og demper ikke den sterke økonomiske veksten og økte velstanden i sør. Europa merker eldrebølgen, men noe av dette dempes ved økt innvandring. Norge er et fortsatt rikt land med innbyggere som har råd til å bruke mye tid og penger på fritidsinteresser, og tid oppleves på grunn av dette som et knapt gode. Kommunene forholder seg stort sett reaktive til endringene og tilpasser seg en eldre befolkning som ønsker å være aktive og nær sjøen.

6.2.1 Ingen klimaavtale, men økonomisk vekst i sør

Fra 2015 av er det politiske fokus på å begrense de menneskelige skadene av klima-utslipp og mange gir opp håpet om å få til en klimaavtale. Til tross for at man aldri ble enig om en klimaavtale, økte ikke utslippene slik man hadde fryktet. Rask teknologiutvikling gjør at avhengigheten til olje blir mindre, og anvendelse av karbonfangst gjør at økende velstand ikke betyr økte utslipp og mange slår seg til ro med denne utviklingen. Økt velstand i Afrika, Sør Amerika og Asia blir sett på som viktigere enn å forhindre klimaendringene, særlig om man klarer å begrense de menneskelige skadene.

Store deler av verden opplever økt velstand i perioden 2010-2030. Den økonomiske veksten i BRIK landene (Brasil, Russland, India og Kina) gjør at landene rundt også blir dratt med, og mange land i Sør-Amerika og Asia opplever en enorm økonomisk vekst frem mot 2030. Etter hvert følger også afrikanske land etter, mye takket være store investeringer i det afrikanske kontinentet fra Kina. Økt handel og økt velstand gjør at

konflikter blir stadig mindre vanlig og verden oppleves som både trygg og velfungerende for de fleste.

6.2.2 Økt innvandring til Europa gjør eldrebølgen mindre voldsom

Europa og USA må i stadig større grad finne seg i å ikke være det økonomiske sentrumet i verden. BRIK landene har samlet en vedvarende høy økonomisk vekst, samtidig som landene er svært folkerike. Men det betyr ikke at Vestens rolle er utspilt. De fleste hovedkontor-, design- og FoU funksjonene befinner seg fortsatt her. Selv om forskjellene mellom verdensdelene er blitt mindre er fortsatt velstanden størst i Vesten. Problemet med en aldrende befolkning er delvis løst ved å importere arbeidskraft fra resten av verden gjennom mer åpne grenser og ordninger som gjør det attraktivt for velutdannede fra andre verdensdeler å jobbe og studere i Europa og USA. I etterkant av finanskrisen og med en voksende arbeidsledighet i Europa ble det også gjort grep for å gjøre landene mer produktive og flyten i arbeidsmarkedet mer effektiv til fordel for unge og utenlandske arbeidstakere.

6.2.3 Annerledeslandet Norge er fortsatt rikt land og velstanden brukes i stor grad til å dyrke fritidsinteresser

Norge er på mange måter i en særstilling i Vesten og har vært spart for en del omstillinger som resten av den vestlige verden har måttet gjennomgå. Takket være fortsatt oljeutvinning og et stort og voksende oljefond har Norge råd til en fortsatt omfattende velferdsstat. Nordmenn har gjennom flere generasjoner opplevd høy levestandard i et trygt og egalitært samfunn og er lite opptatt av materiell status. Derimot er nordmenn svært opptatt av fritid. Ferier og fritidsaktiviteter brukes ubevisst av mange som en måte å signalisere hvem man er. Det er både en måte å vise seg frem til omgivelsene, men også en måte å søke tilhørighet. Et trygt arbeidsmarked gjør at de fleste er mer opptatt av sine fritidsaktiviteter enn jobben sin og det er på fritidsarenaen mange ønsker å prestere. Fritidsfokuset gjør derimot at mange føler at tid er en begrenset ressurs, det er så mange hobbyer og så lite tid.

Inntektsforskjellene mellom Norge og resten av Europa er store og gjør at mange kommer fra EU for å arbeide i Norge. En nytt EU-reglement signert i Göteborg i 2014 gjør det i praksis mulig å lønne utenlandsk arbeidskraft lavere enn lokal arbeidskraft. Dette gjør at arbeidslivet i Norge delvis blir polarisert, med en dårligere betalt gruppe med polske, svenske, finske og franske arbeidere. Klassekampen skriver 2015 at Norge er i ferd med å bli det nye Saudi Arabia med en utenlandsk arbeidsstyrke som gjør alle de dårlig betalte jobbene. Erfaring viser at dette ikke er helt riktig, da mange av de som kommer til Norge bosetter seg i landet og får etter hvert de samme rettigheter som Nordmenn. Dessuten har mange jobber som krever høy utdanning og kvalifikasjoner og gir god lønn. Men velstanden til Norge gjør at de europeiske arbeidsinnvandrerne ser på nordmenn som bortskjemte, altfor godt betalte og med for mye fokus på fritid. Kulturforskjellene gjør at de som kommer til Norge for å arbeide lett blir integrerte i arbeidslivet, men har lite å gjøre med nordmenn på fritiden.

Norge nyter godt av denne arbeidsinnvandringen som både tilfører høyt kvalifisert arbeidskraft og mindre kvalifisert arbeidskraft som er villige til å ta de jobbene nordmenn selv ikke vil ha. Særlig er disse viktige ressurser i de voksende butlertjeneste bedriftene som begynner å ta av fra 2020.

6.2.4 Kommunene er i hovedsak reaktive til endringene

Nedre Glomma har vokst frem som et populært sted for pensjonister og folk som er opptatt av båtliv. Dette skyldes i liten grad aktiv politikk fra kommunene, kystlinjen til alle tre kommunene i Nedre Glomma gjør kommunene attraktive for mennesker med båtinteresse, mye tid og penger. De fleste unge søker seg til byene og mange har heller ikke

råd til å bosette seg i de kystnære og attraktive delene av regionen. Mange av de nye leilighetene som ble bygd i perioden 2010-2020 var ment å appellere til unge og urbane mennesker, men det var stort sett aldersgruppen 50-70 som hadde råd og interesse til å kjøpe disse.

Sarpsborg er den kommunen som er mest aktiv, gjennom oppussing av sentrum legges det til rette for ny giv i Sarpsborg sentrum og kommunen klarer i større grad å tiltrekke seg en yngre befolkning enn Fredrikstad og Hvaler. Men byens attraktivitet blant unge mennesker skyldes også relativt billige sentrumsnære eneboliger og enkelte ildsjeler i forbindelse med musikk- og utelivsområdet. Men Glengsmiljøet i Sarpsborg er relativt lite og totalt sett er regionen preget av en eldre befolkning.

Regionen må tilpasse seg den aldrende befolkningen i form av økte utgifter til helse-tjenester og mindre inntekter. Ny teknologi tas i bruk på sykehusene for å kunne tilby billigere helsetjenester samtidig som man legger til rette for arbeidsinnvandring til området. Den økte arbeidsinnvandringen er viktig tilførsel av arbeidskraft til tjeneste-bedriftene som vokser frem i regionen.

6.3 UBEHAG:

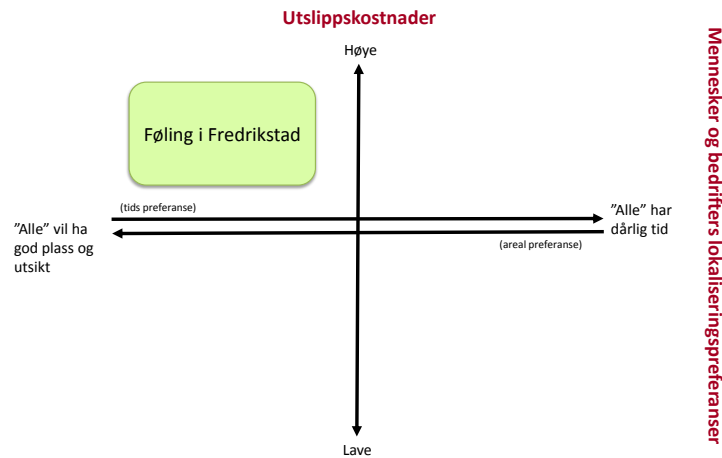
Leker vi oss i hjel?

Marte Monstein, utdrag fra FredrikstadNatt&Dag.no, 13.03.2030

Jeg har en venninne. Hun er rundt 35 og har begynt å utvikle symptomer på utbrenthet. Dette er i og for seg ikke så uvanlig, men hun har nylig innsett at det ikke er jobben hennes som sliter henne ut. Det er fritiden. I likhet med mange andre av oss her i Nedre Glomma er hun en ivrig seiler. Hun er også ivrig på padling og kltring. Også er hun entusiastisk med i musikkmiljøet på Glenghuset i Sarpsborg og med å arrangere og spille på flere konserter i måneden. Hun har gjort et lite regnskap og funnet ut at fritiden hennes tar opp mer tid enn IT jobben i Weifi. Og hun er lei. De siste ukene har hun knapt forlatt sofaen. Hun kaller det en hobby-streik. "Jeg gidder ikke å være med i hobby-maratonet lengre" sier hun.

Etter å ha pratet med henne har jeg begynt å innse at hun kanskje ikke er unik i å føle at fritiden spiser opp livet hennes. Vi er blitt pushet på trening og øvelser av foreldrene våre siden vi gikk på barneskolen. Curling-generasjonen ble vi kalt, vi fikk visst alt servert av foreldrene våre som kostet oss frem. Vi ble fortalt at sunne fritidsinteresser var viktige og du får ikke en god jobb ved å si at du har brukt studie- og ungdomstiden din på å være kassadame. Og etter at vi har fått jobb er det viktig å vise at vi er allsidige og har sunne og spennende interesser til både kollegaer og folk rundt oss. Det sosiale livet våres er jo sentrert rundt det å springe rundt å gjøre spennende ting til en hver tid. Men gjør vi det for vår egen del? Bestemoren min var ivrig fiolinist. Men hun hadde ikke 5 andre hobbyer, og fiolinspillingen begrenset seg i stor grad til spilling et par andre ganger i måneden. Hun lyste opp når hun snakket om fiolinspillingen. Den var et fristed i hverdagen sa hun. Jeg kan ikke huske at jeg noen gang har hatt en hobby som var en fristed. Det er jo blitt hardt arbeid. Nei, jeg tror jeg går til hobby-streik jeg også!

7 SCENARIO 4: FØLING I FREDRIKSTAD,

Invitasjon til salgspresentasjon "Kvisten Community II" ved Lysfontenen i Fredrikstad Kommune

Vi ønsker å invitere nettopp deg og din familie til å oppleve den eksklusive boligopplevelsen "Kvisten Community II" fredag 4. 5 kl 18. Kvelden starter med grilling på områdetets møteplass, Town Square, med underholdning både for store og små.

Mens de små leker på lekeplassen, under oppsyn av våre barnevakter, kan de voksne i ro og fred gå på vår omvisning i de tre ulike show husene vi tilbyr. Husene er i økonomisk størrelse, med store hager med plass til så vel dyrking av egne tomater som utendørs Yoga og Tai Chi-parties.

Omvisningen inkluderer en rundtur av området, og et møte med kommunens gartnere. Fordi feltet ligger på tidligere dyrket mark, er alle kjøpere av disse boenhetene pliktige til å dyrke 50 % av eget hageareal til kommersielt bruk. Man kan velge mellom korn, grønnsaker og blomster, etter konsultasjon fra gartnerne. Kommunens gartnersteam er en del av et samarbeidsprosjekt med alle nye boligområder.

Velkommen til en spennende opplevelse!

7.1 ET GRØNT OG ALTERNATIVT NEDRE GLOMMA

Dette er historien om et Nedre Glomma i 2030 som tiltrekker seg innbyggere med fokus på miljø, hagedyrkning og alternative livsstiler. Målet for mange er å roe ned tempoet i hverdagen, og leve et mindre hektisk liv. Trivelige og jordnære Nedre Glomma er noe både innflyttere og lokalbefolkningen er stolte av. Regionen er blitt kjent for sine boligområder med dyrkede jordbruksarealer og skogsområder, noe som er attraktivt også for mennesker uten tidligere tilknytning til området og har skapt Nedre Glomma et omdømme som en grønt og alternativt område. Boligbebyggelsen tilfredsstiller moderne krav til minimalt energibruk og er i varierende prisklasser.

7.1.1 *Hagedyrkning i kreative og alternative miljøer*

Fredrikstad og Hvaler kommunes pionerstatus som tilretteleggere av boliger på tidligere dyrket mark gir innbyggerne en god følelse av å bidra med noe positivt til verden. Kravet om at alle kjøpere av boliger på tidligere dyrket mark må dyrke vekster for kommersielt salg oppleves ikke som noen byrde. Tvert i mot – kravet har gitt regionen en grønnprofil som innbyggerne vet å smykke seg med. Det å kunne si at de dyrker frukt, bær, eller grønnsaker for salg, gir en egen status blant venner og arbeidskollegaer. Riktignok er det flere som etter hvert benytter seg av tilbudet om driftsavtaler fra profesjonelle gartnere, men det er i egen hage det skjer og gleden av å tilby egenprodusert økologisk syltetøy er stor blant mange! Det er her en kan følge naturens undere. Flere andre kommuner har forsøkt det samme, men ingen har blitt kjent som Nedre Glomma. De var disse kommunene som var først. De var disse som fikk omtale både i Norge og nabolandene, noe som har gitt et ikke så lite innslag av dansker med sans for vakker natur.

En av familiene som har valgt å bosette seg på ett av disse nye områdene i Nedre Glomma er Petter, Nisrin og deres nydelige datter Hedda. Ekteparet har endelig bestemt seg for å flytte fra sin leilighet ved Damplassen på Ullevål Hageby i Oslo, for å prøve lykken på Hvaler. Etter flere turer for å se etter et hyggelig sted å bo, har de kjøpt seg et lite hus på "Kvisten" boligfelt på Hauge i Hvaler kommune. Den nye boligbebyggelsen på Hvaler har fristet paret lenge, og nå når ett av de mer attraktive feltene skulle åpnes for salg hoppet de på sjansen.

7.1.2 *Små energieffektive hus*

Arkitektfirmaet som står ansvarlig for utbyggingen av de fleste nye boligfeltene i området har latt seg inspirere av Walt Disney-byen "Celebration" som ble bygget i nærheten av Disney World i Florida i 1996. Byen er bygget opp av ulike typer identiske hus, og kravene til utseende både inne og ute er svært strenge. Arkitektfirmaet, sammen med kommunen, tilbyr et begrenset antall hus, alle med effektive energiløsninger og store hager som må oppfylle visse krav til utseende, både til boligens fasade og dens hage. Det ble bestemt at det skulle bygges like hus på de ulike feltene for å holde ved den estetiske integriteten kommunen ønsker, og for å forsikre seg om at området ikke blir ødelagt av "kreative" naboer. De tre ulike typene å velge mellom på "Kvisten" er "hytta" (et litt større hus med alt på en flate), "fjøset" (med mulighet for loft eller hems) og "stuen" (bygget etter inspirasjon fra Portveien 2). Familien valgte til slutt "fjøset" som deres nye bolig, og gleder seg til å bo litt mer som man gjerne gjør på hytta, med familien rundt seg hele tiden.

Husene er relativt små, men veldig hyggelige, og ikke minst billige å bo i. Nisrin (45 år) er ikke så veldig opptatt av masse plass og fancy flatskjermer i alle rom, men dyrker heller en lidenskap for økologiske grønnsaker og egenproduserte klær. Petter (52 år) lengter etter en mindre stressende hverdag etter en lang karriere som revisor i hovedstaden, og er egentlig med på hva som helst så lenge det er noe nytt. De hadde forsøkt å få barn i mange år, men selv med de nye fruktbarhetsmedisinene som nå er tilgjengelig for voksne kvinner ble det kun med en drøm. Til slutt bestemte de seg for å bruke en surrogatmor fra

Indonesia, noe de aldri har angret på siden. Hedda er nå en lykkelig pike på tre år, og familien fant ut at dette var det perfekte tidspunktet til å søke nye verdier i hverdagen.

De mistet heldigvis ikke alle sparepengene i siste finanskrisen, men ingenting varer lenge, så de må finne seg noe inntektsgivende arbeid ganske raskt. Jobbene i Oslo var såpass krevende at de ikke fikk noe særlig annen tid sammen enn da de deiset ned i sofaen etter lange dager på jobb. For å redde forholdet og gleden over livet, skal de nå jobbe sammen om Nisrins klesdesignprosjekt. Nisrins hjemmeside www.3rdhands.com har fått god respons og Nisrin gleder seg til å kunne jobbe med dette på fulltid (Petter har riktignok en foreløpig skjult plan om å ta seg en jobb i et av de lokale revisorfirmaene i Fredrikstad sentrum hvis Nisrins plan ikke gir dem nok å leve av).

7.1.3 *Film og animasjon i Fredrikstad*

Ikke alle i regionen bor i de nye boligfeltene, og dette er heller ikke det eneste trekkplasteret regionen har. Fredrikstads film- og animasjonsmiljø er et annet skryttema for regionen.

Nisrin og Petters venner Martin (45 år) og Kristine (44 år) er begge en del av dette miljøet. Kristine har jobbet mange år i Hollywood som produsent ved ett av de store filmstudioene i byen, mens Martin har jobbet for et reklamefirma i Los Angeles. Martin er opprinnelig fra Fredrikstad, mens Kristine er blitt headhunted til ett av byens nye små og selvstendige produksjonsselskaper innen reklame og norsk film. Da hun fortalte sine kollegaer ved MGM om sitt bytte av beite, var det mange som hadde hørt om det lille men svært kreative miljøet i Norge. Spesielt etter at den Fredrikstads produserte animasjonsfilmen "*Føling i Fjæra*" ble solgt til Pixar Studios og deretter fikk en Oscar, fikk det internasjonale filmmiljøet for alvor opp øynene for Fredrikstad. Planen for paret er å jobbe noen år til i byen, for senere kanskje å starte sitt eget design- og mediebyrå. De har kjøpt seg en stor enebolig på Kråkerøy, som de planlegger å bruke som felles kontorlokale om noen år, i tillegg til å være deres bolig – året rundt.

Den lille kreative klyngen som har poppet opp på Værste i Fredrikstad sentrum skaper ikke mange arbeidsplasser, men virker heller som et positivt og morsomt aspekt ved byen, og bidrar til å trekke turister dit. Fredrikstad Animation Festival har i tillegg blitt utvidet til å omhandle alle typer filmer fra Norden og Baltikum, og har endret navn til Fredrikstad Film Festival og er nå den nest største filmfestivalen i Nord-Europa etter filmfestivalen i Berlin.

7.1.4 *Stagnasjon i Sarpsborg*

Arbeidslivet i Sarpsborg er mer ensidig og i stor grad preget av sykehuset på Kalnes. Kommunen har ikke klart å tiltrekke seg større virksomheter på mange år og preges av både stagnasjon i folketall og næringsliv. I en artikkel i den danske avisen Politiken, i etterkant av Fredrikstad filmfestival, dveller journalisten Bille Abilgaard ved dette fenomenet. Nedre Glomma er kjent som en kreativ region, populær også som bosted for danske kunstnersjeler. Hvorfor skjer det ikke mer i Sarpsborg, like vakker og åpen som resten av Nedre Glomma? Han forklarer det med nølingen med å åpne sine jordbruksområder for boligbygging. Da Fredrikstad og Hvaler i 2016 fikk gjennomslag for å eksperimentere med å tillate boligbygging på dyrket mark mot hagedyrkingskrav, hadde Sarpsborg lite tro på tiltaket. Abilgaards intervjuobjekter forklarte det med at Sarpsborg-politikerne, som så mange andre i landet, ikke hadde tro på at mange ville la seg lokke med påtvungne krav (!) om kommersiell hagedyrking. Nå 14 år senere, kan man bare oppsummere med at det som var omstridt, nå er en suksess – ikke for alle, men for de som har klart å skape store nok miljøer av hagedyrkere. Slik sett kan man si kritikerne litt rett. Det er mange som reagerer på slike krav, men samtidig mange nok for Hvaler og Fredrikstad som synes det er en rimelig pris for å bo flott. I dag gir det også en tydelig intellektuell og kreativ status. Statusen smitter også over på øvrige beboere, som ikke er en del av hagebruksmiljøet selv. De bor og handler der. Det er det viktigste.

Sarpsborgs vegring i å bli med på kommunesammenslåingen til Fredrikstad og Hvaler, og tidligere satsing på store relativt dyre eneboligtomter rundt Sarpsborg, manglet den ekstra begrunnelsen for å flytte nettopp hit. I dag har også Sarpsborg kastet seg på hagedyrkingsoppskriften. Noe suksess har de, men litt for mange synes de ligger litt for langt unna nødvendige servicefunksjoner. Bosted i Sarpsborg gir ikke den samme status som bosted i Hvaler eller Fredrikstad.

Sarpsborg skiller seg også fra resten av regionen på mange målinger ved at de har høyere arbeidsledighet, lavere utdanningsnivå og lavere forventet levealder. Bille Abildgaard blir forklart av lokale eksperter at Sarpsborg fortsatt sliter med en industriell kultur som verken er tilpasset dagens industri eller arbeidslivet for øvrig. Byen har lenge hatt lavere utdanningsnivåer enn resten av landet, og opplever delvis en brain-drain ved at de gode hodene flytter til Fredrikstad eller nærmere hovedstaden. Men det er én gruppe som trekker indikatorer på utdanning og deltakelse i arbeidslivet opp, og det er det sørasiatiske miljøet på Kalnes.

7.1.5 Lille Sør-Asia på Kalnes

Sarpsborg og Nedre Glomma har et stort og ressurssterkt norsk-pakistansk og norsk-indisk miljø. Disse kom opprinnelig til regionen på grunn av relativt lave boligpriser, eneboliger og gode jobber på Kalnes. Etter hvert har det dannet seg et etablert miljø i regionen, med særlig tetthet rundt Kalnes. Denne gruppen skiller seg ut fra mange av de andre gruppene i regionen på type utdanning. Gjennom flere generasjoner har utdanning i realfag, farmasi, medisin og ingeniørfag vært prioritert av det norsk-pakistanske og norsk-indiske miljøet. I 2030 er denne gruppen en av de mest ressurssterke gruppene i regionen og står for mye av verdiskapingen. Mange er sysselsatt på sykehuset på Kalnes, men de er også dominerende i det som er igjen av industri i regionen.

Mye av produksjonen i den tradisjonelle industrien i Nedre Glomma er flyttet vekk, men forskning og utvikling og kunnskapstunge deler av industrien er fortsatt basert i regionen. Dette krever folk med sterk kompetanse og utdanning innen ingeniørfag, kjemi og farmasi, og mange av disse kommer fra det norsk-pakistanske og norsk-indiske miljøet.

7.1.6 Turisme og pensjonister langs kysten

Hvalers næringsstruktur er svært annerledes enn resten av regionen. Der hvor Sarpsborg og Fredrikstad har mest sysselsetting innen tradisjonelle kontorbedrifter, helse- og kreative næringer, har Hvaler mest verdiskaping i forbindelse med turistene som valfarter hit hver sommer. De fleste opplever det som dyrt å reise med fly. Men Norge har da vel så mye å by på – ikke minst kyst-Norge. Hvalers unike sammensetting av vakker natur, godt vær og temperatur, samt mange morsomme utendørsaktiviteter for hele familien, har gjort det til en ferieperle. Hvaler er merkenavnet, men i realiteten er det hele kysten langs Nedre Glomma-regionen som lokker. Samarbeidet med Bohuslän er også godt og det er elektriske taxibåter som går på kryss og tvers mellom Sarpsborg - Fredrikstad - Hvaler - Kosterøyene - Strømstad. Innbyggerne selv bidrar også til kundegrunnlaget for denne virksomheten. Ikke alle nye innbyggere med interesse for hagedyrking, design av klær og yoga behersker sjøen like godt. Bruk av vannveiene i regionen på denne måten har også fått mye oppmerksomhet internasjonalt, særlig siden det er en mer miljøvennlig transportmetode. Slogordet "Et ruralt Venezia" har ikke slått helt an, men mange kjenner til vannveiene i Nedre Glomma og har latt seg inspirere av denne transportmetoden.

Det er også mange pensjonister som trives på Hvaler. Feriehus langs middelhavet har blitt konkurrert ut som følge av høye flypriser. Det er jo også blitt altfor varmt ved Middelhavet. Få klager derfor på klimaet. Man kan fint være fastboende på øya fra april til slutten av oktober. I de kaldeste månedene flytter imidlertid mange inn til Fredrikstad for å benytte seg av det kulturelle tilbudet byen kan skryte av. Et slikt par er Karin og Einar Berge. I hele vår og sommerhalvåret bor de på hytta i Hvaler, hvor de har et stort nettverk av andre

pensjonister. De siste årene har det også flyttet inn flere og flere unge familier med små barn, til stor glede for Karin og hennes venninner. Deres "syklubb" strikker babyklær og annet for salg i den lokale turistbutikken, og sitter gjerne barnevakt for nabobarna. Einar jobber for det meste på seilbåten sin nede i båthavnen med de andre "gutta", og preiker skit over en kaffekopp på den lokale kafeen. De jobber begge to deltid for å spe på økonomien, Einar holder foredrag og skriver på en bok om historien til Hvaler, mens Karin selger sine strikkeprodukter.

Vintermånedene tilbringer de i leiligheten langs elvebredden i Fredrikstad. Den lille leiligheten har utsikt mot Værste, og Einar liker å sitte i vinduskarmen og titte ut på Bård Ekers designverksted i håp om å se et glimt av den nye null-utslipp superbilen de har utviklet for BMW. Det er mange med Einar som savner å ikke kunne kjøre hvor man vil til en hver tid, og utviklingen av en vandrevet bil som ikke er det minste miljøfarlig, har gjort at mange har sine øyne på Eker Designs store fabrikkhall for tiden. Karin bruker vintermånedene til å gå på ulike kurs i regi av Hafslund og Borregaard Hovedgård. De siste årene har hun blant annet lært fransk kokkekunst, selskapsdans og portrettmaleri. I år har hun planer om å ta et fotokurs på Borregaard og et kurs i møbelsnekkeri på låven tilhørende Hafslund Hovedgård. Det er kommunene sammen med familiene som eier de to Hovedgårdene, Enger-Wulfsberg på Borregaard og Saxegaard på Hafslund, som tilbyr ulike kurs. De elektriske bussene "Glommaringen" går mellom de to byene og ut mot Hvaler flere ganger i timen, og er heleid og finansiert av kommunen.

7.2 VEIEN TIL 2030

Drivkreftene som førte nedre Glomma inn i denne utviklingen var klimaavtalen og de påfølgende høye prisene på klimautslipp. Finanskrisen skapte betydelig uro i verden, og fremprovoserte veksten av nye verdier blant befolkningen. Storkommunen Nedre Glomma sitt initiativ til å fjerne jordvern-paragrafen i dens opprinnelige form, og starte opp et nytt samarbeidsprosjekt med nye boliger, har også bidratt sterkt til å prege regionen til hva den er i dag.

7.2.1 *En klimaavtale fører til miljøavgifter på CO₂-utslipp*

Etter mange år uten konkrete tiltak for å redusere verdens klimautslipp, fikk verdenslederne underskrevet en forpliktende klimaavtale i Los Angeles i 2015. Avtalen ga umiddelbare effekter. En av årsakene var faktisk at de fleste rike land hadde meget stort behov for å styrke statsfinansene. Umiddelbart øket de alle typer miljøavgifter på CO₂-utslipp. Oljeprisen ble presset ned, men ikke på langt nær nok til å stoppe utviklingen av alle typer CO₂-besparende teknologi. Behovet for å dempe den oljeavhengige veksten i sør og øst var også en av grunnene til at mektige land som Kina og India ble med på avtalen.

Størst konsekvens fikk avtalen for flyselskapene. Alternativene til forbrenningsmotoren var mange både til lands og til vanns, men i lufta var det ikke lett å finne ny teknologi med det første. Flybrennstoff ble dermed raskt for dyrt til å opprettholde flyreise som en allmenn ferieform. Spesielt ferier til eksotiske strøk fikk en knekk. Også næringslivet strammet vesentlig inn på flyreiser og satset i langt større grad på nettmøter.

7.2.2 *Fredrikstad og Hvaler utnytter et ruralt ideal*

Tilstrømmingen til de store byene i landet fortsetter å øke i årene 2010-2030. Dyre transportmidler for pendlere, attraktivitet for unge mennesker, og tilhørighet til viktige knutepunkt er faktorer som trekker store byer opp i konkurranse med distriktene. Men samtidig oppstår det et litt idealisert forhold til livet utenfor de store byene og drømmen for mange er et hjem med stor hage i landlige omgivelser, men mangel på gode transportløsninger utenfor byene gjør dette vanskelig for mange. Fredrikstad og Hvaler tar tak i denne trenden. Gjennom kløktig profilering av området som et harmonisk sted med

billige hus og andre verdier klarte de to kommunene å trekke til seg mennesker som ønsker seg vekk fra storbyens stress. Det er særlig effekten av samarbeidsprosjektet med dyrking av hageareal til kommersielt bruk, som trakk mange interesserte, og satte Fredrikstad og Hvaler på kartet. Etter flere år i samme utvikling ble det bestemt at de to kommunene skulle slås sammen, noe som ble gjennomført i 2022.

En kan se på ordningen om kommersiell dyrking av hagearealer som en slags husleie eller avgift som beboerne må betale for å få lov til å bosette seg på tidligere vernet mark. Prosjektet ble så populært at det var snakk om å gjøre det allment, men interessen viser seg å ikke være stor nok for dette. I Nedre Glomma oppstår det også en konflikt mellom innflytterne og den opprinnelige befolkningen. Konflikten bunner delvis i ulik kultur, de nye innflytterne blir sett på som bortskjemte Oslofolk med et romantisk og rosenrødt forhold til naturen og området og mange folk i Fredrikstad er misfornøyde med at byen deres får et landlig stempel. Den opprinnelige befolkningen føler også at prosjektet tilgriser området.

Satsingen på kollektivtransport gjør det stadig mer gunstig å bo i byer, men mange savner friheten ved å ha egen bil, noe som ga elbilen et endelig gjennombrudd – både i form av teknologiske gjennombrudd i batteriteknologi og lade-infrastruktur. Dette er det eneste fornuftige alternativet til privat transport for å erstatte bilen, og de aller fleste eier en andel i en elbil, eller et leieabonnement hos en av Norges mange time-share leverandører. Avtalene sikrer deg tilgang til bil når du trenger det uten forpliktelsene og tidsbruken til vedlikehold og lading. Bilen blir levert der du trenger den, og noen fra bedriften vil hente den der du setter den fra deg.

7.2.3 Ustabilitet i finansverden fører til endrede sosiokulturelle verdier

Finanskrisen av 2008/2009 opprørte mange, og fremprovoserte mange endringer i både regelverk og nærings sammensetting i Norge og Verden. Etter noen års stabilitet fra 2010 til 2019 brøt uroen ut igjen. Økonomieksperter fra det Hvite Hus var opptatt av å signalisere at det denne gangen var "markedets usynlige hånd" som skulle rydde opp i rotet, og ikke de amerikanske skattebetalerne som ved den siste finanskrisen. Resultatet ble en lengre krise enn den siste, noe som for alvor tippet den økonomiske maktbalansen i verden i favør av Kina.

Ringvirkningene av enda en finansiell krise slo, i motsetning til forrige gang, Norge med full kraft. Norske kroner var alvorlig svekket som følge av nedadgående oljeproduksjon, oljepris, gasspris. Ikke minst i distrikts-Norge var det mange som mistet jobben. Flere reagerte på de urolige tidene ved å omfavne andre og mykere verdier. Det gode liv var ikke lenger synonymt med økonomisk vekst, delvis også framskyndet av store tap på verdens aksjemarkeder – både hos folk flest og pensjonsfondet. Bare tanken på å arbeide seg opp igjen på samme måte som ved forrige finanskrisen, for å så kanskje tape alt på nytt igjen, har for mange virket så avskrekkende at interessen for nye måter å leve på var tidens samtaleemne.

Industrien i området har forandret seg mye de siste 20 årene. Der hvor det før var mange arbeidsplasser, som ved Borregaard, er det nå kun et lite miljø av svært høyt utdannede fagfolk igjen ved det moderne bioraffineri-anlegget. Hafslund har fortsatt sitt anlegg ved Sarpsfossen, men heller ikke de ansetter like mange som før.

Nordmenn er vant til å ha en sterk velferdsstat i ryggen og er derfor ikke så redde for å satse på noe nytt enn hva man kanskje var før. Tanken om at "det ordner seg som regel" er veldig fremtredende, og mange tør satse på et nytt liv! Mange kaller de nye innflytterne til Nedre Glomma for "de alternative", og med den økende innvandringen fra storbyene ser Nedre Glomma en holdningsendring mot et "friere" samfunn. Nye tanker møter imidlertid motstand også her. Årene rundt 2020 er preget av uenighet og konflikt mellom de som nettopp har flyttet til området og de som har bodd og jobbet der lenge. Lokalbefolkningen føler at "de alternative" ikke bidrar til kommunens og regionens verdiskapning ved å betale

lite skatt og ved å være selvforsynte med mat i stedet for å støtte opp rundt det lokale næringslivet.

I denne perioden ser vi en generelt lavere økonomisk vekst i Norge, også i Nedre Glomma, enn tidligere. Mange tilskriver denne endringen et økt fokus på å nyte livet, og en økende motvilje til å jobbe lange arbeidsdager. Vi lever i større og større grad av petroleumsfondet, som brukes til å dekke eskalerende offentlige utbetalinger til arbeidsledighetstrygd og andre stønader.

7.3 UBEHAG:

”Det er for lite fokus på matte og realfag. Barna våre kan ikke leve av fløytespilling og diktlesing!” – leserinnlegg av Shandrika Jenssen i Daily Sarps Mail 4. april 2029

Jeg leser i avisen at det klages på at det ikke ansettes nok nordmenn i industrien i Sarpsborg og Fredrikstad. Jeg er en av mange i industrien med indisk (men også norsk!) bakgrunn og denne debatten forundrer meg. Vi kan da ikke bare ansette nordmenn fordi de er norsk. Så lenge nordmenn verken har kompetanse eller arbeidsmoral har de ingenting her å gjøre. Vi leker ikke fabrikk!

Min fars bakgrunn fra en liten landsby utenfor Calcutta har preget mitt sinn til å alltid jobbe hardere enn alle andre for å oppnå det jeg vil. Da jeg ble hentet til jobben ved Borregaard ChemCell gledet jeg meg til å jobbe på fabrikk som hadde oppnådd så ufattelig mye på relativt kort tid, og samtidig med så lang historie. Og så langt har arbeidet levd opp til mine forventninger, bortsett fra et område, enkelte (ikke alle!) nordmenn har en holdning som tyder på at de tror arbeidet er en hobby. Mange Nordmenn er etter min erfaring late og selvopptatte. Ordene ”jeg har krav på ” opptrer oftere enn ”kan jeg?” eller ”jeg ønsker”, og den stå på viljen som har bygget dette fantastisk vakre landet er i mine øyne vasket bort med selvrealisering og såkalt utbrenthet.

Jeg er en av mange som fortviler over at fokus i hele regionen er på kultur og grønnsaksdyrking, samtidig som at man klager på at lønningene er for lave. Dette gjenspeiler seg også i hvordan vi utdanner våre barn. Hvis jeg hadde fortalt mine søskenbarn i India at de rike nordmennene jeg jobber med lar barna sine lære fløytespilling og grønnsaksdyrking i stedet for matematikk og fysikk ville de hatt store problemer med å forstå hvorfor. Og ærlig talt, er det da rart man ikke ønsker disse fløytespillerne i fabrikkene?

Hvor er deres stolthet over å skape noe for fremtiden? Over å være en aktiv del av samfunnet rundt dere? Hvem skal bygge landet når dere ligger i stua og ser inn i skjermveggen eller blogger? Og hvorfor må jeg jobbe og slite for å betale skatten til vårt lokale samfunn dere ikke er villige til å bidra med?! Få dere en relevant utdanning som dere kan bruke på en fornuftig måte!

8 SCENARIENE PÅ TVERS

Før vi skal gå inn i de ulike scenariene for Nedre Glomma skal vi se nærmere på viktige forskjeller mellom dem. I dette kapitlet tar vi et raskt overblikk på hvordan verden ser ut i de ulike scenariene og hvordan de skiller seg i forhold til transport, bosetning, kommunalt samarbeid, innvandring, næringsliv og verden.

8.1 TRANSPORT OG BOSETNING

I *Føling i Fredrikstad* har Fredrikstad og Hvaler fått alternative boområder med et særpreget miljø som tiltrekker seg mennesker som søker grønne verdier i urbane omgivelser. Typiske fritidsaktiviteter i dette scenariet er hagebruk og kultur. Høye avgifter på CO₂-utslipp gjør privatbiler for dyrt til vanlig bruk og kollektivtransport er hyppig brukt. Elektriske busser og båter er populære og vannveiene tas i større grad i bruk en tidligere. I tillegg til alternative og kreative familier har også Nedre Glomma et ressurssterkt norsk-asiatisk miljø.

I *LINK til verden* har Europa gått sammen om et felles høyhastighetstognettverk. Sarpsborg får et stoppested i aksene Oslo-Göteborg-København og opplever store endringer. Byen tiltrekker seg unge og karrierebevisste mennesker som tiltrekkes av effektive transportløsninger og energieffektive leiligheter. Fritiden brukes i nærmiljøet og familievennlige aktiviteter i gamlebyen og på Hvaler er populære.

I *Fritid for alle* tiltrekkes båtentusiaster og pensjonister til leiligheter ved sjøen i Nedre Glomma. Hobbyene står i sentrum i dette scenariet og befolkningen i Nedre Glomma bruker tid og penger på båt og sjøliv, reising, musikk og opplevelser. I dette scenariet fører nye europeiske avtaler til at Norge og Nedre Glomma har mange arbeidsinnvandrere fra Europa og verden som er godt integrerte i arbeidslivet og tiltrekkes av høye lønninger og gode velferdsordninger.

I *Hjem kjære hjem* har en vei- og togutbygging gjort at Nedre Glomma knyttes tettere opp mot Stor Oslo og mange pendler til Oslo for å arbeide. Nedre Glomma er preget av store villaer i nye forsteder og befolkningen er preget av barnefamilier som er interesserte i interiør, mat og blogging. Nedre Glomma har i dette scenariet fått en liten klynge av klimaflyktninger.

Tabell 8.1 *Transport og bosetning i de fire scenariene*

	Føling i Fredrikstad	LINK til verden	Fritid for alle	Hjem kjære hjem
Transport	Kollektivt og elektriske busser og båter	Høyhastighetstog	Ny teknologi i gammel drakt	Vei- og togutbygging
Hvor bor folk?	Hagebyer i Fredrikstad og Hvaler	Leiligheter i Sarpsborg	Leiligheter ved sjøen	Store villaer i nye forsteder
Markante befolkningsgrupper i regionen?	Alternative og kreative familier	Unge og karrierebevisste mennesker	Husholdninger som kombinerer arbeid og fritid Pensjonister	Barnefamilier
Fritid	Hagebruk og kultur	Familievennlige aktiviteter i gamlebyen og på Hvaler	Båt og sjøliv, reising, musikk og opplevelser	Interiør, mat og blogging
Innvandring	Lite innvandring, men Nedre Glomma har et sterkt norsk-asiatisk miljø	Internasjonalt og mobilt arbeidsmarked	Arbeidsinnvandrere fra Europa og verden, godt integrerte i arbeidslivet	Klimaflyktninger

8.2 POLITIKK OG NÆRINGS LIV

I *Føling i Fredrikstad* har Fredrikstad og Hvaler slått seg sammen til én kommune. Verden har hatt økonomisk stagnasjon og næringslivet i Nedre Glomma består i hovedsak av film, design og kultur og det er lite verdiskaping, med unntak av noe gjenlevende industri. Hvaler og Fredrikstads pionergrep ved å åpne opp for boligbygging med dyrkingsplikt og satsing på kollektivtransport har gitt området en grønn og alternativ profil og tiltrekker seg kreative og miljøbevisste mennesker.

I *LINK til verden* preges økonomien av sterkt internasjonalt samarbeid om å løse klimautfordringene. Norge går inn i EU med et skuldertrekk. Kommunen tok tak i muligheten som lyntogstasjonen representerte og satset på innovative boliger, service- og arkitekturløsninger. Byen får et image som innovativt, tids- og energieffektivt, noe som også tiltrakk seg kunnskapsnæringer av ulike slag. Arbeidslivet er internasjonalt og mange i regionene har nettverksbaserte internasjonale porteføljekarrierer. Sarpsborg sysselsetter mange innenfor rådgivning og IKT, men er også et populært sted å bo for de som jobber på tvers av landegrensene. Sarpsborg og Fredrikstad samarbeider godt og det er rykter om en sammenslåing.

I *Fritid for alle* er det sterk økonomisk vekst i BRIK landene (Brasil, Russland, India og Kina). Næringslivet i Nedre Glomma består i stor grad av ulike typer forretningsmessig- og personrettet tjenesteyting. Kommunene samarbeider godt, men sterk lokal patriotisme gjør at noen sammenslåing virker langt unna. Området tiltrekker seg sjølivsentusiastene og mange av disse er pensjonister. Kommunene er stort sett passive, men tilrettelegger for utviklingen gjennom eldrekollektiver og tilrettelegging for arbeidsinnvandring. Sarpsborg har en mer offensiv holdning og gjennomfører en oppussing av sentrum; dette kombinert med ildsjeler innen musikkmiljøet gjør at Sarpsborg får et image som et hipt og alternativt miljø i et ellers seiling- og sjølivsdominert Nedre Glomma.

I *Hjem kjære hjem* er alle tre kommunene slått sammen til Nedre Glomma Kommune og er sammen med Drammen den kommunen med sterke vekst i landet. Mange pendler til Oslo, men det er også mange som jobber innen lokal tjenesteyting. Kommunen har

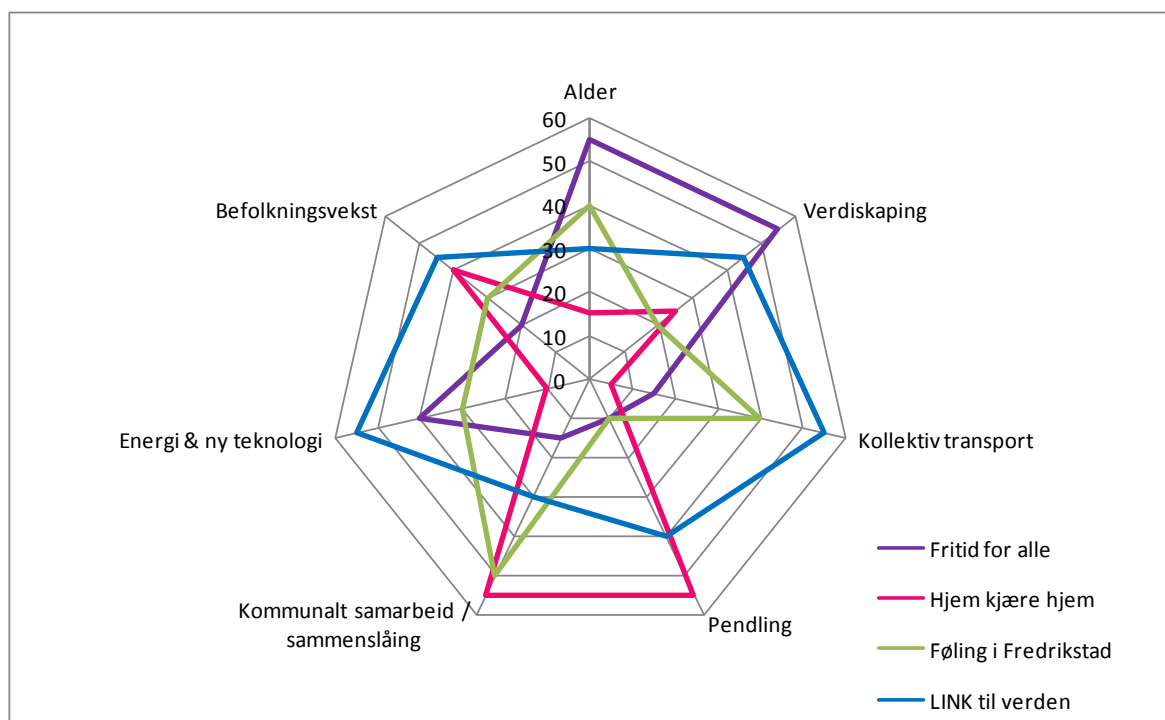
tilrettelagt for barnefamilier gjennom gode boligområder og attraktive sentrum. Sarpsborg og Fredrikstad har hver sin profil men tiltrekker seg begge pengesterke mennesker og småbarnsforeldre. Verden er urolig. Sensasjonspregede og tabloide media gjør at den virker skremmende for mange.

Tabell 8.2 Politikk og næringsliv i de fire scenariene

	Føling i Fredrikstad	LINK til verden	Fritid for alle	Hjem kjære hjem
Kommunalt samarbeid	Hvaler + Fredrikstad = Sant	Rykte om sammenslåing av Fredrikstad og Sarpsborg	Samarbeid, men ikke sammenslåing	Hvaler + Fredrikstad + Sarpsborg = Sant
Kommunal prioritering	Pionerstatus for boligbygging på dyrket mark med dyrkingsplikt Satsing på elektrisk transport	Tilrettelegging for spennende arkitektur, attraktive leiligheter og servicetilbud	Eldre-kollektiver, spesielt på Hvaler Oppussing av Sarpsborg sentrum Tilrettelegging for arbeidsinnvandring	Tilrettelegging i sentrum for restauranter, kino, teater, handel og gode boligområder for familier
Profilering	Grønn og alternativ profil for kreative familier	Sarpsborg fremstilles som urbant, tids- og energieffektivt. Fredrikstad kobler seg til Sarpsborg med svevebane.	Sjøliv og seiling i Fredrikstad og Hvaler, hipt og alternativt miljø i et nyoppusset Sarpsborg	Felles identitet etter kommunesammenslåing Ulik sentrumsprofilering <ul style="list-style-type: none"> ▪ Myk og barnevennlig Sarpsborg ▪ Tøffere Fredrikstad for unge voksne
Næringsliv	Film, design og kultur (lite verdiskaping)	Internasjonale porteføljekarrierer og IT bedrifter i Sarpsborg	Forretningsmessig- og personrettet tjenesteyting	Pendler til Oslo og lokale tjenester
Verden	Økonomisk stagnasjon	Økt handel. Samarbeid om klima. Norge inn i EU	Økt handel og økonomisk vekst i BRIK	Urolig, oppleves som skremmende

I figuren under har vi oppsummert hvordan bosetningen, verdiskapingen, bruk av teknologi og kommunalt samarbeid er i de ulike scenariene.

Figur 8.1 Edderkoppspinn over de fire scenariene

8.3 SCENARIENES STATUS

Det har vært et formål gjennom denne prosessen at ingen av scenariene skal framstå som verken ønsketenkning eller katastrofebilder, og at de skal ha omtrent samme balanse mellom troverdighet og spenstighet. På den måten synliggjør scenariene bredden av mulighetsbildet for framtida, og kan bidra til utviklingen av robuste strategier. Hvordan de ulike scenariene står i forhold til hverandre kan man likevel alltid diskutere.

Kan man for eksempel si at et eller flere av scenariene har potensial til å bli virkelighet tidligere enn de andre? Kan det gi mening å si at et av scenariene kan ses på som en utvikling som naturlig kan følge et eller flere av de andre scenariene – som en naturlig fortsettelse, eller som en reaksjon? Vi tror disse scenariene står nokså på like fot i slike henseender.

Pöyry er et globalt konsulent- og engineeringsselskap

Pöyry er et globalt konsulent- og engineeringsselskap som har en visjon om å bidra til balansert, bærekraftig utvikling. Vi tilbyr våre oppdragsgivere integrert forretningsrådgivning, helhetlige løsninger for komplekse prosjekter og effektiv, beste praksis design og prosjektledelse. Vår ekspertise dekker områdene industri, energi, byutvikling & mobilitet og vann & miljø. Pöyry har 7 000 eksperter lokalisert i ca. 50 land.

Pöyrys forretningsrådgivere veileder kundene og hjelper dem å finne løsninger på komplekse forretningsutfordringer. Gjennom årene har vi bygget opp betydelig næringsspesifikk kunnskap, tankelederskap og ekspertise. Vi setter denne kunnskapen i arbeid på vegne av våre kunder, og bidrar med ny innsikt og nye løsninger på forretnings-spesifikke utfordringer. Pöyry Management Consulting har omtrent 500 konsulenter i Europa, Nord-Amerika og det asiatiske stillehavsområdet.

Econ Pöyry er den norske delen av Pöyry Management Consulting, med kontorer i Oslo og Stavanger. Vi opererer i skjæringspunktet mellom marked, teknologi og politikk. Vi har bidratt til informert beslutningstaking for virksomheter, organisasjoner og offentlig sektor i mer enn 20 år. Vi tilbyr tre integrerte typer av tjenester og arbeidsmetoder: Markedsanalyse, Markedsdesign og Strategi- og forretningsrådgivning. Våre tre viktigste kompetanseområder er energi, samfunnsøkonomi og miljø og klima.

Econ Pöyry

Pöyry Management Consulting (Norway) AS

Biskop Gunnerus' gt 14A
0185 Oslo

Tlf: 45 40 50 00

Faks: 22 42 00 40

E-post: oslo.econ@poyry.com

